

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління і бізнесу
ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Фінансів, обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

**на тему: «Розрахунки з постачальниками ТОВ «Джілаб»:
облік та аналіз»**

ШИФР КРБ.ФОтаА.1.579-03.4.12

Здобувачки: _____ Суханової В.М.

Керівник: _____ доц. Ступницька Т.М.

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від « 4 » червня 2026 р., протокол № 14.

Завідувач кафедри фінансів, обліку

та аудиту

_____ Наталія КУПРІНА

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління
і бізнесу ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Фінансів, обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри фінансів, обліку та аудиту

« ____ » _____ 2025 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧКИ

Суханової Вікторії Миколаївни

---

1. Тема роботи: *«Розрахунки з постачальниками ТОВ «Джілаб»:
облік та аналіз»*

Затверджена наказом ОНТУ від 24 жовтня 2025 р. наказ № 579-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи *4 червня 2026 р.*

3. Вихідні дані до роботи: *Звітні дані про діяльність підприємства за
два роки.*

---

4. Перелік питань, які потрібно розробити: *Сутність, значення та за-
конодавча база обліку розрахунків з постачальниками підприємс-
тва. Техніко-економічна характеристика підприємства та аналіз
кредиторської заборгованості за два роки на ньому. Організація
бухгалтерського обліку на підприємстві та облік розрахунків з по-
стачальниками на ньому. Висновки та пропозиції.*

---

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових
креслень) *таблиць – 15, рисунків – 8.*

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 2 лютого 2026 р.

Керівник _____ Ступницька Т.М.

Завдання прийняв до виконання _____ Суханова В.М.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. <i>Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи</i>	2.02.26 - 10.03.26	
2. <i>Техніко-економічна характеристика підприємства та економічний аналіз за напрямом кваліфікаційної роботи за два роки</i>	11.03.26 - 11.04.26	
3. <i>Організація бухгалтерського обліку на підприємстві та обліку за напрямом кваліфікаційної роботи на ньому</i>	12.04.26 - 25.05.26	
4. <i>Оформлення кваліфікаційної роботи</i>	26.05.26 - 4.06.26	

Здобувачка вищої освіти _____ Суханова В.М.

Керівник роботи _____ Ступницька Т.М.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувачка вищої освіти Суханова В.М. _____

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на тему: «Розрахунки з постачальниками ТОВ «Джілаб»: облік та аналіз»

В кваліфікаційній роботі було проведено вивчення теоретичних основ обліку та аналізу розрахунків підприємства з постачальниками, також був досліджений стан бухгалтерського обліку та обліку розрахунків з постачальниками ТОВ «Джілаб». Проведені в кваліфікаційній роботі дослідження були спрямовані на розробку певних пропозицій, щодо вдосконалення організації обліку та аналізу розрахунків з постачальниками.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. В першому розділі кваліфікаційної роботи було розглянуто економічну сутність обліку розрахунків з постачальниками: висвітлено нормативно-правову базу та завдання обліку; наведено поняття та класифікацію кредиторської заборгованості; охарактеризовано готівкові та безготівкові форми розрахунків; а також викладено методологію бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками згідно з національними стандартами. В другому розділі роботи здійснено аналіз діяльності основних фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «Джілаб» за 2023-2024 рр. та аналіз кредиторської заборгованості підприємства. В третьому розділі розглянуто характеристику бухгалтерського обліку та обліку розрахунків з постачальниками ТОВ «Джілаб»

У висновках вказуються результати проведеного дослідження питань обліку та аналізу розрахунків з постачальниками ТОВ «Джілаб», надано рекомендації та пропозиції, щодо удосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками з метою покращення діяльності підприємства.

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини	- 76 с.;
таблиць	-15;
рисуноків	-8;
додатків	-1.

	С.
Вступ	5
1. Економічна сутність обліку розрахунків з постачальниками.....	7
1.1. Нормативно-правова база та завдання обліку розрахунків з постачальниками.....	7
1.2. Поняття кредиторської заборгованості та її класифікація	9
1.3. Готівкові та безготівкові форми розрахунків.....	16
1.4. Методологія бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками за національними стандартами	19
2. Економічний аналіз діяльності та аналіз кредиторської заборгованості ТОВ «Джілаб».....	32
2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства	32
2.2. Аналіз кредиторської заборгованості підприємства.....	36
3. Стан бухгалтерського обліку та обліку розрахунків з постачальниками ТОВ «Джілаб».....	52
3.1. Характеристика організації обліку на підприємстві	52
3.2. Облік розрахунків з постачальниками у ТОВ «Джілаб»	55
Висновки та пропозиції	66
Список використаних джерел.....	72
Додатки	77

ВСТУП

Своєчасні та достовірні розрахунки з постачальниками є запорукою фінансової стійкості та ефективної діяльності будь-якого підприємства, особливо в умовах сучасних викликів економіки України. Для ТОВ «Джілаб», яке функціонує у сфері дистрибуції, ефективне управління кредиторською заборгованістю безпосередньо впливає на ліквідність, платоспроможність та ділову репутацію. Зміни податкового законодавства, нестабільність логістичних ланцюгів та необхідність мінімізації ризиків вимагають від підприємства вдосконалення підходів до існуючої методики обліку та аналізу взаєморозрахунків. Таким чином, обрана тема є актуальною як з теоретичної точки зору, так і з практичної - для підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності ТОВ «Джілаб».

Метою кваліфікаційної роботи є розкриття питань, пов'язаних з бухгалтерським обліком та аналізом розрахунків з постачальниками ТОВ «Джілаб» та розробкою практичних рекомендацій щодо удосконалення їх обліку відповідно до діючого законодавства України.

Завданнями дослідження кваліфікаційної роботи є:

- вивчення питань економічної сутності обліку розрахунків з постачальниками: розкриття сутності та класифікації кредиторської заборгованості перед постачальниками; розгляд нормативно-правових документів, які регулюють облік розрахунків з постачальниками в Україні; вивчення методичних аспектів бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками за національними стандартами;
- аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «Джілаб» за 2023-2024 роки;
- здійснення аналізу кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками ТОВ «Джілаб» за два роки;
- розгляд стану та організації обліку розрахунків з постачальниками ТОВ «Джілаб»;
- формування рекомендацій щодо покращення організації обліку та аналізу розрахунків з постачальниками на підприємстві.

Об'єктом дослідження в даній кваліфікаційній роботі є розрахунки з постачальниками підприємства, предметом дослідження – облік та економічний аналіз розрахунків з постачальниками ТОВ «Джілаб».

Теоретичною основою кваліфікаційної роботи послуговували роботи таких вчених як Бутинець Ф.Ф., Білуха М.Т., Крупка Я.Д., Сопко В.В., Голов С.Ф., Ловінська Л.Г., Пушкар М.С., Ткаченко Н.М., Швець В.Г., Петрик О.А., Хендріксен Е., Бреда М., Нідлз Б., Савченко А.М., Коротаєва І.Р., Шарапа О.М., Томчук О.Ф., та ін.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі акти України, міжнародні та національні стандарти бухгалтерського обліку, постанови Верховної Ради України, Кабінету Міністрів, наукові праці вітчизняних учених з питань обліку та аналізу розрахунків з постачальниками підприємства, а також дані первинного, аналітичного і синтетичного обліку досліджуваного підприємства, річні звіти, дані статистичної звітності, виробничо-фінансові плани, довідкові матеріали.

Основні теоретичні та практичні результати дослідження: доповідалися, отримали позитивну оцінку та були апробовані на: наукових конференціях – науковій конференції здобувачів вищої освіти ОНТУ (секція фінансів, обліку і аудиту) 26 березня 2026 р. м. Одеса; VIII всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді» 17 квітня 2026 р. м. Одеса; на науковому колоквіумі «Дослідження сучасних аспектів та інструментів: фінансів, банкінгу, фінансового обліку, аналізу та аудиту в системі управління діяльністю суб'єктів національної економіки» 17.04.2026 р. в рамках дослідження наукової школи «Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів» кафедри фінансів, обліку та аудиту ОНТУ (Додаток А).

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел. В даній кваліфікаційній роботі розглянуті питання обліку та аналізу розрахунків з постачальниками підприємства на прикладі ТОВ «Джілаб».

1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ

1.1. Нормативно-правова база та завдання обліку розрахунків з постачальниками

Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками є важливою складовою системи бухгалтерського обліку підприємства, оскільки забезпечує контроль за своєчасністю виконання зобов'язань та ефективністю використання фінансових ресурсів. Його організація та ведення регулюються чинною нормативно-правовою базою України.

Основними нормативними документами, що регламентують облік розрахунків з постачальниками, є:

- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV (зі змінами та доповненнями);
- НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 (зі змінами та доповненнями);
- НП(С)БО 11 «Зобов'язання», затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 № 20 (зі змінами та доповненнями);
- НП(С)БО 16 «Витрати», затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318 (зі змінами та доповненнями);
- Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами та доповненнями);
- План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій № 291, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 (зі змінами та доповненнями);
- Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій № 291, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 (зі змінами та доповненнями);
- Господарський кодекс України та Цивільний кодекс України (як основні акти, що регулюють договірні відносини та господарську діяльність підпри-

ємств).

Облік розрахунків з постачальниками на підприємстві ведеться з метою забезпечення формування повної, достовірної та своєчасної інформації щодо всіх наявних зобов'язань перед контрагентами, що дозволяє ефективно управляти розрахунковими відносинами та уникати фінансових втрат.

Для досягнення цієї мети перед системою бухгалтерського обліку ставляться такі основні завдання [25;29;40]:

- своєчасне та повне документування і відображення в облікових регістрах усіх зобов'язань, що виникають;
- ретельний контроль за дотриманням умов укладених договорів із постачальниками, підрядниками та іншими кредиторами;
- забезпечення дотримання строків розрахунків з метою недопущення виникнення простроченої заборгованості, яка може негативно вплинути на ділову репутацію та ліквідність підприємства;
- контроль за правильністю оформлення первинних документів, які є підставою для визнання заборгованості за розрахунками з постачальниками;
- узагальнення накопичених даних для якісного складання фінансової звітності, зокрема: форма №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та форма №5 «Примітки до річної фінансової звітності»;
- проведення аналізу стану, структури та динаміки кредиторської заборгованості з метою виявлення тенденцій та вузьких місць у розрахунках, а також запобігання виникненню фінансових ризиків, пов'язаних із можливими штрафними санкціями, пенями чи іншими негативними наслідками через порушення платіжної дисципліни.

Належна організація обліку кредиторської заборгованості сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень щодо оптимізації структури зобов'язань та підвищення ефективності діяльності підприємства.

1.2. Поняття кредиторської заборгованості та її класифікація

Облік кредиторської заборгованості є важливим елементом системи управління підприємством, оскільки безпосередньо впливає на його фінансову стійкість, платоспроможність та ділову репутацію. У сучасних умовах господарювання ефективно управління заборгованістю набуває особливої актуальності через нестабільність економічного середовища та обмеженість фінансових ресурсів.

Правильне ведення обліку кредиторської заборгованості дозволяє забезпечити:

- своєчасне виконання зобов'язань перед постачальниками та підрядниками;
- уникнення прострочених платежів і штрафних санкцій;
- контроль за рухом грошових коштів;
- підтримання належного рівня ліквідності підприємства;
- формування достовірної фінансової звітності.

Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», зобов'язання - це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди [12]. Кредиторська заборгованість є складовою зобов'язань підприємства та відображає суму його заборгованості перед іншими юридичними або фізичними особами за отримані товари, виконані роботи або надані послуги.

Питання обліку кредиторської заборгованості є предметом дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців, які розглядають його з позицій бухгалтерського обліку, фінансового аналізу та управління підприємством.

Суттєвий внесок у розвиток теоретичних і практичних аспектів обліку зобов'язань, зокрема кредиторської заборгованості, зробили такі українські вчені, як Ф.Ф. Бутинець [22], М.Т. Білуха [20], Я.Д. Крупка [25], В.В. Сопко [29], С.Ф. Голов [23], Л.Г. Ловінська [36], М.С. Пушкар [28], Н.М. Ткаченко [30], В.Г. Швець [32], О.А. Петрик [27] та інші. У їх працях кредиторська заборгованість

розглядається як фундаментальна категорія зобов'язань підприємства, що потребує чіткої методології відображення в обліку та дієвих інструментів контролю.

Підходи до методики обліку кредиторської заборгованості в економічній літературі наведені в табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Підходи до обліку кредиторської заборгованості в економічній літературі*

Науковець	Підходи до обліку кредиторської заборгованості
Ф.Ф. Бутинець	приділяє значну увагу методології бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками, підкреслюючи необхідність своєчасного та достовірного відображення боргових позицій для забезпечення фінансової стійкості.
Н.М. Ткаченко	деталізує методику фінансового обліку поточної заборгованості, акцентуючи на важливості правильної класифікації розрахунків.
С.Ф. Голов, Л.Г. Ловінська	обґрунтовують необхідність гармонізації національних стандартів з міжнародними вимогами, що дозволяє забезпечити прозорість інформації про зобов'язання у фінансовій звітності.
М.Т. Білуха, В.В. Сопко	досліджують питання організації системного контролю розрахунків із контрагентами, розглядаючи кредиторську заборгованість як важливе джерело короткострокового фінансування.
В.Г. Швець	зосереджується на аналітичних аспектах та оцінці впливу боргів на платоспроможність підприємства.
О.А. Петрик	розробляє методичні підходи до проведення аудиту зобов'язань.
М.С. Пушкар, Я.Д. Крупка	дослідження проблеми розвитку теорії обліку та впровадження нових облікових парадигм у контексті зобов'язань.
Зарубіжні науковці	
Е. Хендріксен, М. Ван Бреда	у межах теорії бухгалтерського обліку детально аналізують критерії визнання зобов'язань.
Б. Нідлз	акцентує увагу на ролі кредиторської заборгованості в управлінні робочим капіталом суб'єкта господарювання.

* складено да даними джерел [20; 22; 23; 25–32; 36]

Таким чином, аналіз наукових джерел свідчить про значну увагу дослідників до проблем обліку кредиторської заборгованості, що підтверджує її важливу роль у забезпеченні ефективного функціонування підприємства та прийнятті управлінських рішень.

Так, науковці М.Т. Білуха [20], В.В. Сопко [29] та Б. Нідлз [26] розглядають кредиторську заборгованість як форму залучених коштів підприємства, що тимчасово перебувають у його розпорядженні та підлягають поверненню у визначені строки, у цьому контексті вона виступає джерелом фінансування діяльності підприємства. Інші дослідники - Ф.Ф. Бутинець [22], Н.М. Ткаченко [30], Е. Хендріксен [31] та М. Ван Бреда [31] трактують кредиторську заборгованість

як сукупність зобов'язань підприємства перед контрагентами, що виникають у процесі господарської діяльності внаслідок отримання товарів, робіт або послуг без негайної оплати. Також поширеним є підхід С.Ф. Голова [23], Л.Г. Ловінської [36], В.Г. Швеця [32], О.А. Петрик [27], М.С. Пушкаря [28] та Я.Д. Крупки [25] відповідно до якого кредиторська заборгованість розглядається як елемент оборотного капіталу, що відображає взаємовідносини підприємства з постачальниками, бюджетом, персоналом та іншими кредиторами. З позиції бухгалтерського обліку кредиторська заборгованість визначається як частина зобов'язань підприємства, що підлягає відображенню у фінансовій звітності та потребує контролю за своєчасністю її погашення.

Отже, узагальнюючи різні наукові підходи, кредиторську заборгованість доцільно розглядати як економічну категорію, що характеризує сукупність зобов'язань підприємства перед іншими суб'єктами господарювання, які виникають у процесі його діяльності та підлягають погашенню у встановлені строки.

Кредиторська заборгованість є багатогранною економічною категорією, що потребує систематизації для цілей обліку, аналізу та управління. Класифікація кредиторської заборгованості за різними ознаками наведена на рис. 1.1.

За строками погашення заборгованість класифікується на поточну та довгострокову [10]:

– поточна кредиторська заборгованість – це заборгованість, яка підлягає погашенню протягом операційного циклу підприємства або не пізніше ніж через 12 місяців з дати балансу, до неї належать розрахунки з постачальниками, бюджетом, працівниками та іншими кредиторами, які мають короткостроковий характер;

– довгострокова кредиторська заборгованість – це зобов'язання, строк погашення яких перевищує 12 місяців з дати балансу, виникає переважно у результаті отримання довгострокових кредитів, позик або укладання договорів із відстрочкою платежу на тривалий період.

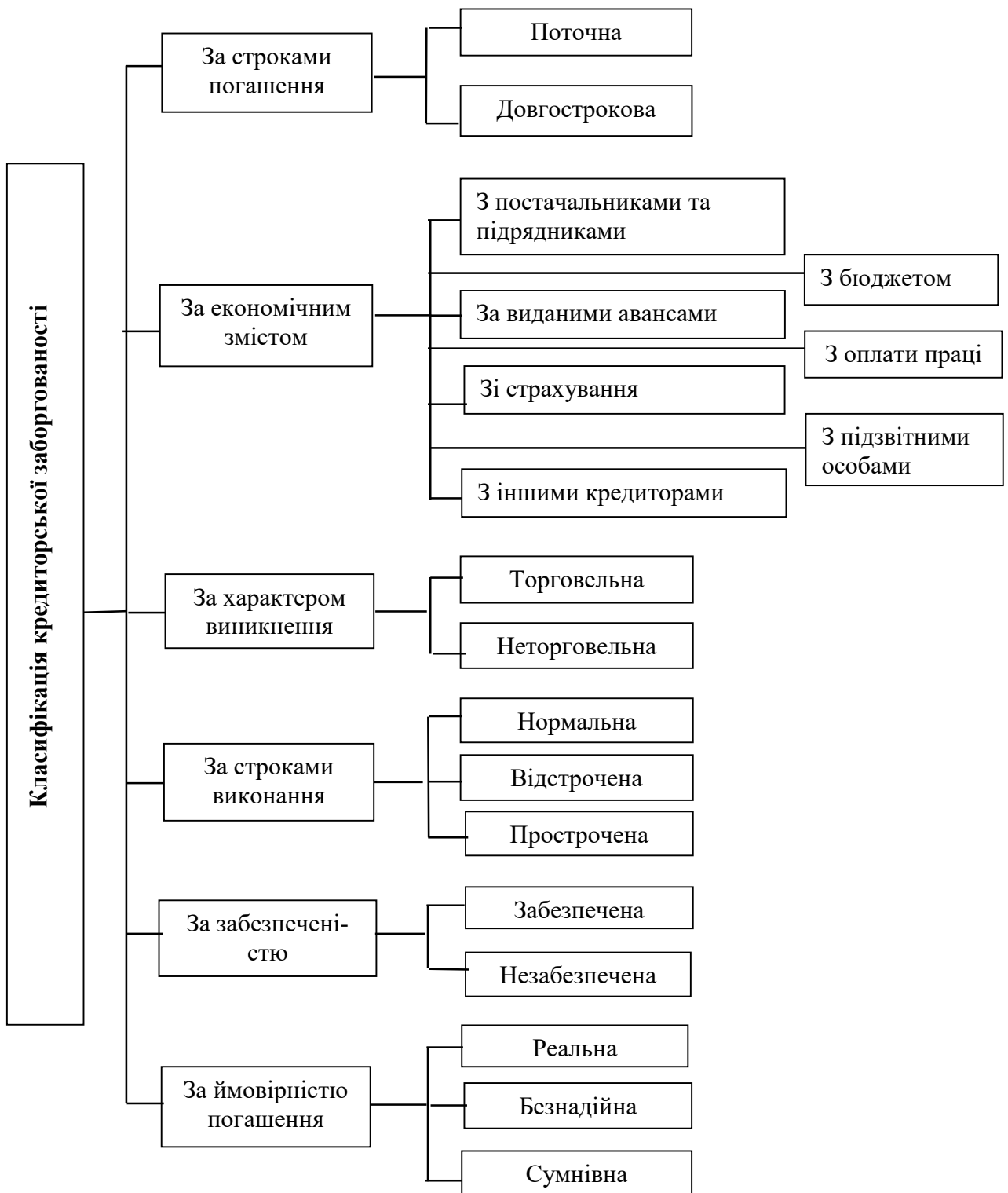

Рис.1.1 – Класифікація кредиторської заборгованості за різними ознаками*

*складено за даними [10; 12; 22; 25; 30; 32]

За економічним змістом кредиторська заборгованість поділяється на [12;15;22]:

– заборгованість за розрахунками з постачальниками та підрядниками, що виникає за отримані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи або надані послуги;

– заборгованість за розрахунками з бюджетом – охоплює зобов'язання підприємства щодо сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів до державного та місцевих бюджетів;

– заборгованість за розрахунками зі страхування виникає за розрахунками зі страховими органами, зокрема щодо сплати єдиного соціального внеску та інших обов'язкових страхових платежів;

– заборгованість за розрахунками з оплати праці включає нараховану, але ще не виплачену заробітну плату, премії, компенсації та інші виплати працівникам підприємства;

– заборгованість за розрахунками з підзвітними особами виникає у процесі видачі працівникам грошових коштів під звіт для здійснення господарських витрат, службових відряджень або інших потреб підприємства, вона відображає розрахунки між підприємством і працівниками щодо використання та повернення підзвітних сум;

– заборгованість за розрахунками за отриманими авансами виникає у разі отримання підприємством попередньої оплати від покупців або замовників у рахунок майбутнього постачання товарів, виконання робіт чи надання послуг; така заборгованість відображає зобов'язання підприємства виконати умови договору перед контрагентами;

– заборгованість за розрахунками іншими кредиторами охоплює розрахунки з різними юридичними та фізичними особами, які не належать до основних груп кредиторів, зокрема за отриманими позиками, авансами або іншими операціями;

За характером виникнення кредиторська заборгованість буває [12;22;29]:

– торговельна (операційна) кредиторська заборгованість виникає у процесі основної господарської діяльності підприємства внаслідок придбання товарів, сировини, матеріалів або послуг з відстрочкою платежу;

– неторговельна кредиторська заборгованість пов'язана з іншими видами зобов'язань, які виникають поза межами основної діяльності підприємства, в тому числі за розрахунками з бюджетом, працівниками, банками або іншими

установами;

За строками виконання кредиторська заборгованість класифікується на нормальну, прострочену та відстрочену:

– нормальна (поточна) кредиторська заборгованість - це заборгованість, яка погашається у межах строків, визначених договорами або чинним законодавством;

– прострочена кредиторська заборгованість виникає у випадку порушення підприємством встановлених строків оплати зобов'язань;

– відстрочена кредиторська заборгованість - це заборгованість, за якою сторони домовилися про перенесення строків погашення на пізніший період;

За забезпеченістю кредиторська заборгованість поділяється на:

– забезпечена кредиторська заборгованість гарантується заставою майна, банківськими гарантіями, поручительством або іншими формами забезпечення виконання зобов'язань;

– незабезпечена кредиторська заборгованість не має спеціального забезпечення та базується переважно на договірних відносинах і довірі між контрагентами;

За ймовірністю погашення кредиторська заборгованість класифікується на [12;41]:

– реальна кредиторська заборгованість є такою, що підлягає обов'язковому погашенню відповідно до умов договору та чинного законодавства.

– сумнівна кредиторська заборгованість характеризується невизначеністю щодо строків або можливості її погашення через фінансові труднощі підприємства або наявність спірних питань між сторонами.

– безнадійна кредиторська заборгованість - це заборгованість, яка не підлягає погашенню та може бути списана відповідно до законодавства, наприклад після закінчення строку позовної давності.

Таким чином, класифікація кредиторської заборгованості за різними ознаками дозволяє більш детально оцінити її структуру, рівень ризиків та вплив на фінансовий стан підприємства, а також забезпечує ефективне управління зобо-

в'язаннями.

З метою обліку кредиторська заборгованість класифікується за формою № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за вимогами НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (рис. 1.2).

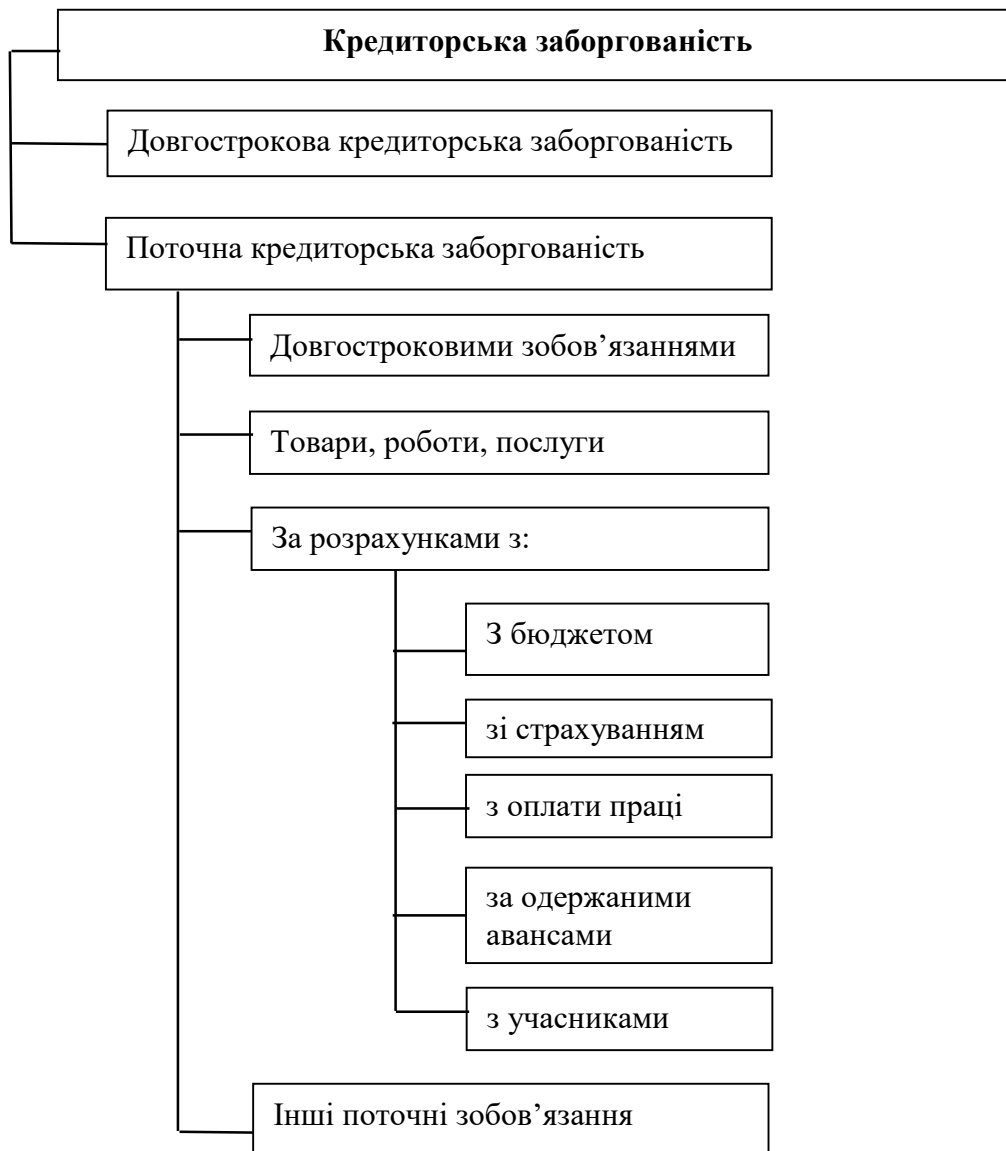

Рис. 1.2– Класифікація кредиторської заборгованості*
* складено за даними [10]

Дана класифікація забезпечує достовірне відображення зобов'язань підприємства в обліку та відображення у фінансовій звітності підприємств та сприяє проведенню ефективного аналізу його фінансового стану.

1.3. Готівкові та безготівкові форми розрахунків

У господарській діяльності підприємств та організацій розрахунки між суб'єктами господарювання, а також між підприємством і фізичними особами можуть здійснюватися в одній із двох основних форм – готівкової або безготівкової. Вибір конкретної форми розрахунків не є довільним: він визначається характером господарських операцій, чинними вимогами законодавства - нормами Національного банку України «Про платіжні послуги» № 1591-IX від 01.08.2022 (зі змінами та доповненнями) та нормативно-правовими актами Національного банку України - Інструкцією про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг № 163, затверджена постановою Правління Національного банку України від 29.07.2022 року (зі змінами та доповненнями), а також умовами, зафіксованими в укладених договорах між контрагентами [3;14]. Розуміння особливостей кожної форми є важливим для побудови ефективної системи управління грошовими потоками, забезпечення платіжної дисципліни та мінімізації фінансових ризиків.

Готівкова форма розрахунків передбачає безпосереднє використання банкнот і монет, тобто реальних грошових знаків, які передаються від платника отримувачу. Операції з готівкою здійснюються через касу підприємства, що є спеціально облаштованим структурним підрозділом або виділеним робочим місцем, уповноваженим на приймання, видачу та зберігання готівкових коштів. Ця форма розрахунків суворо регламентується нормативно-правовими актами - Положенням про ведення касових операцій від 29.12.2017 № 148 (зі змінами та доповненнями), яке встановлює ліміт залишку готівки в касі, граничні суми розрахунків готівкою між юридичними особами та підприємцями, в Україні діє обмеження до 10 000 гривень протягом одного дня за одним договором, а також порядок оприбуткування і видачі коштів [17]. Готівкові розрахунки найчастіше застосовуються у відносинах із фізичними особами (виплата заробітної плати, розрахунки з підзвітними особами, придбання товарів у населення), дрібнооптовій торгівлі, а також у тих випадках, де законодавство прямо допускає або вимагає використання готівки (наприклад, розрахунки з використанням реєстраторів

розрахункових операцій). Для належного документального оформлення кожної готівкової операції застосовуються уніфіковані форми первинних касових документів: прибутковий касовий ордер (для оформлення надходження готівки до каси) та видатковий касовий ордер (для оформлення вибуття готівки з каси). Крім того, обов'язково ведеться касова книга, в якій відображається рух готівкових коштів за день, що дозволяє забезпечити повний внутрішній контроль.

Безготівкова форма розрахунків, на відміну від готівкової, не передбачає фізичного переміщення грошей - відбувається перерахування коштів з рахунку платника (розрахункового, поточного або іншого банківського рахунку) на рахунок отримувача через посередництво банківських установ або інших платіжних систем, що мають відповідну ліцензію. Ця форма є домінуючою в сучасній економіці, особливо при розрахунках між юридичними особами або при здійсненні великих за обсягом платежів. Безготівкові розрахунки забезпечують значно вищий рівень прозорості, оскільки всі операції фіксуються банком та відображаються у виписках з рахунків, що полегшує подальший облік та контроль. Крім того, вони дозволяють мінімізувати ризики, пов'язані зі зберіганням, транспортуванням та підробкою готівки.

Основні форми безготівкових розрахунків, які використовуються підприємствами наведені на рис. 1.3. Безготівкові розрахунки мають низку суттєвих переваг перед готівковими. По-перше, значно знижується ризик втрати, крадіжки або псування грошових знаків. По-друге, відбувається прискорення розрахунків, оскільки кошти можуть перераховуватися протягом кількох годин або навіть миттєво в межах однієї банківської системи. По-третє, з'являється можливість широкої автоматизації облікових процесів – виписки банку легко інтегруються з бухгалтерськими програмами, що зменшує трудомісткість обліку та ризик помилок. По-четверте, істотно підвищується рівень фінансового контролю як з боку підприємства (через прозорість платежів), так і з боку державних органів, оскільки банки зберігають архіви платіжних документів і можуть надавати їх під час перевірок.

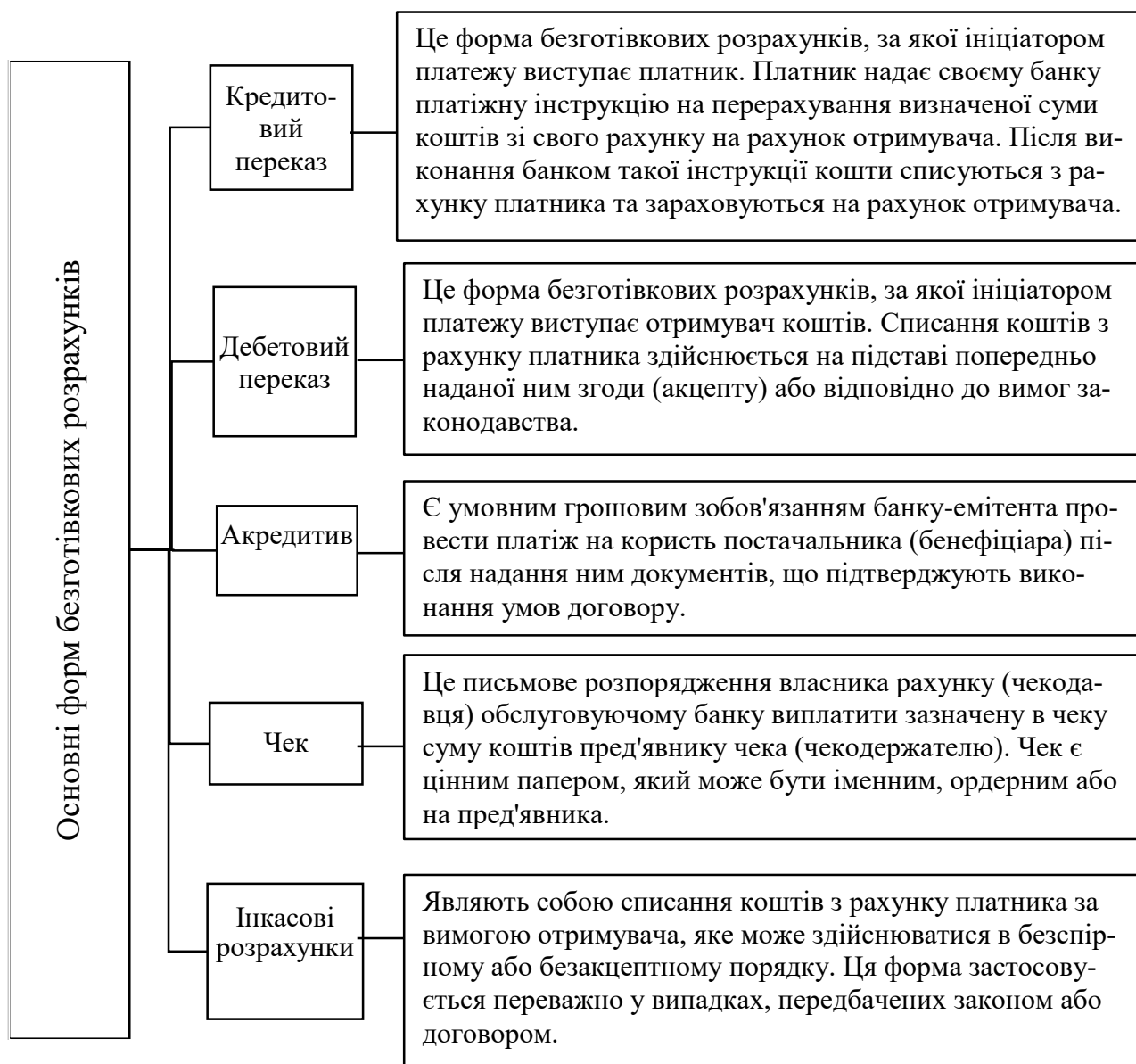

Рис. 1.3 – Основні форми безготівкових розрахунків, які використовуються підприємствами*

* складено за даними [3; 14]

Таким чином, раціональне поєднання готівкових та безготівкових форм розрахунків дозволяє підприємству гнучко реагувати на різноманітні господарські ситуації, дотримуватися встановлених законодавчих обмежень, оптимізувати залишки грошових коштів та забезпечувати своєчасне виконання зобов'язань перед контрагентами, бюджетом, працівниками та іншими кредиторами. В кінцевому підсумку це сприяє зміцненню платіжної дисципліни, зменшенню простроченої кредиторської заборгованості та підвищенню загальної фінансової стабільності суб'єкта господарювання.

1.4. Методологія бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками за національними стандартами

Методологія бухгалтерського обліку розрахунків із постачальниками в Україні побудована на основі вимог національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, які визначають єдині принципи визнання, оцінки та відображення кредиторської заборгованості. Згідно з НП(С)БО11 «Зобов'язання», заборгованість перед постачальниками визнається зобов'язанням у момент, коли підприємство отримує товари, роботи або послуги, незалежно від дати їх фактичної оплати [12]. Це відповідає принципу нарахування та відповідності доходів і витрат.

Первинна документація є основою бухгалтерського обліку розрахунків із постачальниками, оскільки саме первинні документи підтверджують факт здійснення господарських операцій та слугують підставою для відображення їх у системі бухгалтерського обліку. Від правильності оформлення первинних документів залежить достовірність облікової інформації, фінансової звітності та ефективність контролю за станом кредиторської заборгованості підприємства.

Організація первинного обліку розрахунків із постачальниками здійснюється відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», згідно з яким кожна господарська операція повинна бути оформлена первинним документом, що містить обов'язкові реквізити [1].

До основних первинних документів, які використовуються при обліку розрахунків із постачальниками, належать:

- договори поставки;
- рахунки-фактури;
- видаткові накладні;
- товарно-транспортні накладні;
- акти приймання-передачі робіт або послуг;
- податкові накладні;
- платіжні доручення;
- банківські виписки;

- акти звірки взаєморозрахунків.

Договори є основним документом, який визначає умови співпраці між підприємством і постачальником, зокрема порядок поставки товарів, строки оплати, права та обов'язки сторін. Порядок укладання договору регулюється Цивільним та Господарським кодексом України [5,8]. Відповідно до ст. 638 Цивільного кодексу України, договір є укладеним, якщо сторони досягли згоди з усіх істотних умов (предмет договору, ціна, строки тощо). Згідно зі ст. 712 Цивільного кодексу України, договір поставки є різновидом купівлі-продажу, за яким постачальник зобов'язується передати товар покупцеві для використання в підприємницькій діяльності [8]. Господарський кодекс України (ст. 265) визначає договір поставки як господарський договір, за яким постачальник зобов'язується передати товар у зумовлені строки покупцеві, а покупець – прийняти та оплатити його [5]. Договір поставки укладається в простій письмовій формі (ст. 208 Цивільного кодексу України) і вважається укладеним з моменту його підписання сторонами [8]. Істотними умовами договору поставки відповідно до ст. 180 Господарського кодексу України є предмет договору (найменування, кількість, асортимент, якість товару), ціна договору, строк дії договору, строки та порядок поставки, а також відповідальність сторін за порушення умов договору [8].

На підставі договорів здійснюється контроль за виконанням зобов'язань та своєчасністю розрахунків.

Видаткові накладні, акти виконаних робіт і товарно-транспортні накладні підтверджують факт отримання товарів, робіт або послуг підприємством. Платіжні доручення та банківські виписки засвідчують здійснення оплати постачальникам через банківські установи.

Важливе значення має правильне ведення та зберігання первинної документації, оскільки її відсутність або неналежне оформлення може призвести до порушення вимог законодавства, викривлення фінансової звітності та застосування штрафних санкцій під час податкових перевірок.

Крім того, належна організація документообігу сприяє підвищенню ефективності внутрішнього контролю, забезпечує своєчасне відображення госпо-

дарських операцій у бухгалтерському обліку та мінімізує ризик виникнення помилок у процесі ведення. Схема документального оформлення розрахунків з постачальниками представлена на рисунку 1.4

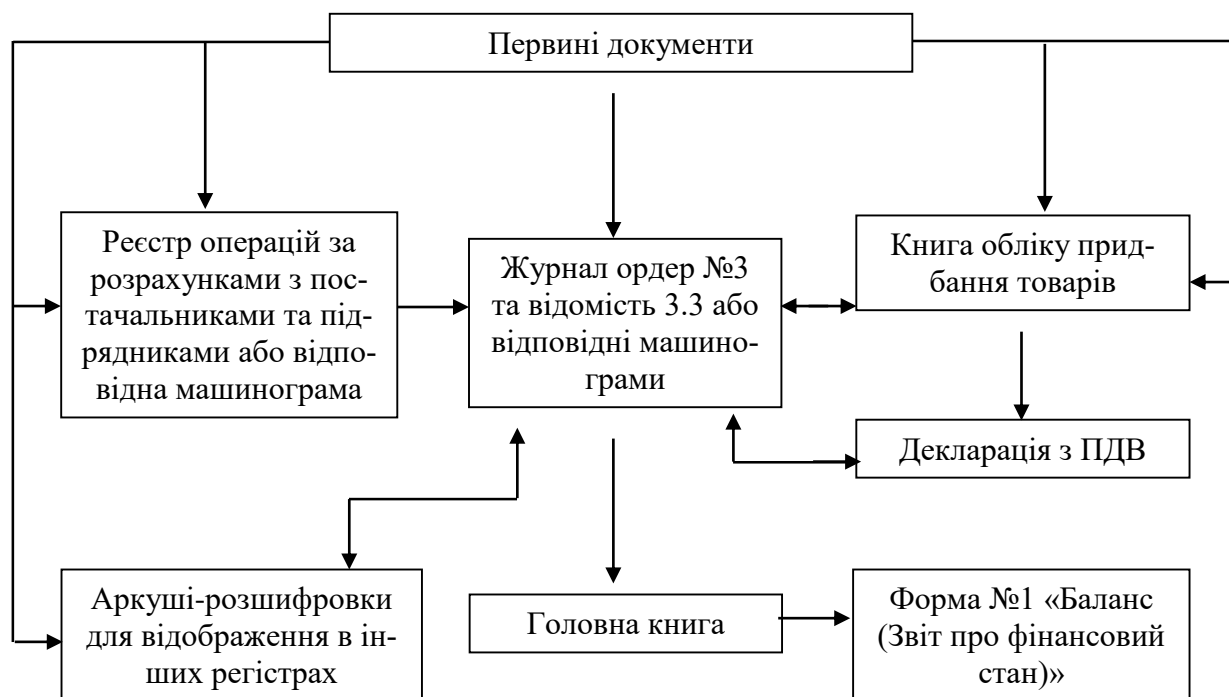

Рис. 1.4 – Схема документального оформлення розрахунків з постачальниками*
* складено за даними [16; 22]

Основним рахунком для обліку розрахунків з постачальниками, рекомендованому Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій № 291(зі змінами та доповненнями) є рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». Рахунок активно-пасивний, за кредитом якого відображається виникнення заборгованості (вартість придбаних активів разом із сумою податку на додану вартість, якщо він не є податковим кредитом), а за дебетом – її погашення (суми перерахованих коштів) [14]. Аналітичний облік ведеться окремо за кожним постачальником, договором або розрахунковим документом для забезпечення контролю за строками та станом платежів. Для деталізації обліку розрахунків залежно від категорії контрагентів Планом рахунків бухгалтерського обліку до рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» рекомендовано відповідні субра-

хунки. Вони дозволяють розмежовувати розрахунки з вітчизняними та іноземними постачальниками, а також у межах промислово-фінансових груп. Перелік та характеристика субрахунків до рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» наведено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Перелік та характеристика субрахунків до рахунку*
63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»

Шифр	Назва субрахунку	Призначення
631	Розрахунки з вітчизняними постачальниками	Для узагальнення інформації про розрахунки з постачальниками та підрядниками резидентами за отримані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи та надані послуги
632	Розрахунки з іноземними постачальниками	Для узагальнення інформації про розрахунки з постачальниками та підрядниками нерезидентами (за межами України) за отримані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи та надані послуги
633	Розрахунки з учасниками ПФГ	Для узагальнення інформації про розрахунки з постачальниками, які є учасниками промислово-фінансової групи, в межах операцій, пов'язаних із діяльністю ПФГ

*складено за даними [15]

Особливу увагу в національних стандартах приділено оцінці заборгованості за розрахунками з постачальниками. Вона відображається в балансі за сумою первісної вартості активів, отриманих від постачальника, або за договірною вартістю послуг. Якщо строк погашення перевищує 12 місяців, така заборгованість може вважатися довгостроковою та оцінюватися за теперішньою вартістю, але на практиці розрахунки з постачальниками найчастіше є короткостроковими. Згідно з НП(С)БО 11 «Зобов'язання», суми заборгованості, за якою минув строк позовної давності (три роки), підлягають списанню до складу іншого доходу, а не заборгованість, що не підтверджена документально, – до складу витрат [12].

У практиці господарської діяльності розрахунки з постачальниками можуть здійснюватися як у формі передоплати, так і після фактичного отримання товарів, робіт або послуг. Вибір форми розрахунків визначається умовами договору між сторонами та особливостями співпраці з контрагентами.

Передоплата (авансова оплата) передбачає перерахування коштів постачальнику до моменту отримання товарів, виконання робіт або надання послуг. Така

форма розрахунків використовується з метою гарантування виконання договірних зобов'язань та забезпечення своєчасного постачання продукції. У бухгалтерському обліку суми перерахованих авансів відображаються як дебіторська заборгованість підприємства за субрахунком 371 «Розрахунки за виданими авансами» до моменту отримання відповідних активів або послуг.

Документальне оформлення передоплати здійснюється на підставі:

- договору поставки;
- рахунку-фактури;
- платіжного доручення;
- банківської виписки;
- податкової накладної.

Після отримання товарів або послуг постачальник надає видаткову накладну, акт виконаних робіт або інші підтвердні документи, на підставі яких здійснюється закриття авансових розрахунків шляхом списання суми авансу з кредиту субрахунку 371 «Розрахунки за виданими авансами» до дебету відповідних субрахунків обліку розрахунків з постачальниками.

Повна оплата після отримання товарів або послуг є найбільш поширеною формою розрахунків із постачальниками. У такому випадку підприємство спочатку отримує товарно-матеріальні цінності, роботи або послуги, після чого здійснює оплату відповідно до встановлених договором строків. Заборгованість перед постачальником при цьому обліковується за кредитом відповідних субрахунків рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», залежно від статусу контрагента.

Документальне оформлення таких операцій включає:

- договір поставки;
- видаткову накладну;
- товарно-транспортну накладну;
- акт приймання-передачі робіт або послуг;
- податкову накладну;
- платіжне доручення;

- банківську виписку.

Погашення заборгованості перед постачальником відображається за дебетом відповідних субрахунків рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» у кореспонденції з кредитом рахунків обліку грошових коштів.

Оскільки рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» є основним рахунком для обліку таких операцій, незалежно від форми оплати, методологія бухгалтерського обліку передбачає чітку типову кореспонденцію цього рахунка залежно від характеру події: оприбуткування активів, погашення боргу, списання заборгованості після закінчення строку позовної давності або її дисконтування. Типові бухгалтерські проведення з обліку розрахунків з постачальниками наведені в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Типова кореспонденція рахунків з обліку розрахунків з постачальниками*

Зміст господарської операції	Бухгалтерське проведення	
	Дебет	Кредит
За передоплатою		
1. Перераховано аванс (передоплату) постачальнику з поточного рахунку	371	311
2. Перераховано аванс (передоплату) постачальнику з валютного рахунку	371	312
3. Отримано товари (роботи, послуги) від постачальника, попередньо оплачені авансом	631	371
4. Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631
За повною оплатою		
1. Отримано товарно-матеріальні цінності від вітчизняного постачальника (оприбутковано на склад)	20,22,28	631
2. Отримано товари від іноземного постачальника	20,28	632
3. Прийнято виконані роботи або надані послуги від підрядника	23,91,92,94	631
4. Відображено суму податкового кредиту з ПДВ	641	631
5. Здійснено оплату постачальнику (погашення заборгованості) після отримання товарів	631	311
6. Погашено заборгованість перед іноземним постачальником з валютного рахунку	632	312

*складено за даними [14;15;25].

Для відображення операцій в умовах договору комерційного кредиту або суттєвої відстрочки платежу Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій № 291

передбачено використання рахунку 69 «Доходи майбутніх періодів» або дисконтування заборгованості за допомогою кореспонденції рахунків за дебетом рахунку 69 «Доходи майбутніх періодів» та кредитом рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Крім того, у розрахунках із постачальниками підприємства можуть використовувати векселі як форму комерційного кредиту. При отриманні продукції, товарів, робіт, послуг підприємство може не сплачувати кошти одразу, а видати постачальнику вексель.

Вексель є важливим інструментом розрахунків з постачальниками. Вексель – це цінний папір, який засвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця сплатити у визначений строк зазначену суму векселедержателю [2;9]. Вексель є не тільки зручною формою розрахунків, а й видом комерційного кредиту, оскільки оплата за ним відбувається не одразу, а через певний проміжок часу. Розрізняють два основних види векселів [2;18]:

- простий вексель – це боргове зобов'язання, в якому беруть участь дві сторони: векседавець (боржник) і векселедержатель (кредитор), містить безумовну обіцянку векседавця сплатити вказану суму пред'явнику векселя через певний час; фактично це письмова боргова розписка;

- переказний вексель (тратта) – виписується кредитором (постачальником) і містить наказ платнику (боржнику) сплатити визначену суму пред'явнику векселя у вказаний строк, має бути акцептований платником, щоб набути юридичної сили.

В Україні вексельний обіг регулюється низкою нормативних актів, а саме: Женевською вексельною конвенцією 1930 року (Уніфікований закон про переказні векселі та прості векселі) [9], Законами України «Про обіг векселів в Україні» від 05.04.2001 (зі змінами та доповненнями) № 2374-III [2] та «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» від 23.02.2006 № 3480-IV (зі змінами та доповненнями) [4], а також Положенням про порядок здійснення операцій з векселями в національній валюті на території України, затвердженим постановою Правління НБУ від 19.12.2002 № 508 (зі змінами та доповненнями) [18].

У випадках, коли сторони договору використовують вексельну форму розрахунків, для обліку заборгованості, забезпеченої виданими векселями, застосовується рахунок 62 «Короткострокові векселі видані». Цей рахунок є пасивним: за його кредитом відображається номінальна сума виданого векселя та нараховані відсотки (тобто збільшення заборгованості), а за дебетом – погашення вексельного зобов'язання. Використання векселів дає змогу підприємству отримати відстрочення платежу, оформивши існуючу кредиторську заборгованість за рахунком 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» у борговий цінний папір, що обліковується на рахунку 62 «Короткострокові векселі видані».

Рахунок 62 «Короткострокові векселі видані» є пасивним. За кредитом рахунка відображається номінальна сума виданого векселя та нараховані відсотки (збільшення заборгованості), а за дебетом – погашення вексельного зобов'язання (сплата грошових коштів, переведення боргу тощо) [15]. Аналітичний облік за рахунком 62 «Короткострокові векселі видані» ведеться окремо за кожним виданим векселем, векселедержателем, місцем обліку, строками погашення та місцями платежу для забезпечення контролю за своєчасністю виконання зобов'язань. Для деталізації обліку вексельних операцій Планом рахунків бухгалтерського обліку до рахунка 62 «Короткострокові векселі видані» можуть відкриватися відповідні субрахунки, які наведені в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4 – Перелік та характеристика субрахунків до рахунку 62 «Короткострокові векселі видані»*

Шифр	Назва субрахунку	Призначення
621	Короткострокові векселі видані в національній валюті	Для узагальнення інформації про заборгованість за виданими векселями, номінал яких виражено в гривнях;
622	Короткострокові векселі видані в іноземній валюті	Для обліку заборгованості за векселями, номінал яких виражено в іноземній валюті (доларах США, євро тощо);
623	Відсотки за короткостроковими векселями виданими	Для відокремленого обліку суми нарахованих відсотків за виданими векселями, якщо вексель передбачає відсоткове нарахування.

*складено за даними [13.15]

Документальне оформлення операцій з видачі векселів передбачає складання самого векселя як цінного паперу, а також відповідних первинних документів: акта

приймання-передачі векселя, договору про видачу векселя (за потреби), виписки банку при погашенні векселя [18]. Підставою для відображення заборгованості на рахунку 62 «Короткострокові векселі видані є належно оформлений вексель, що містить обов'язкові реквізити: вексельну мітку, безумовне зобов'язання сплатити визначену суму, назву платника, строк і місце платежу, найменування отримувача, дату і місце складання, підпис векселедавця.

Таким чином, незважаючи на те, що рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» є основним, інформація за заборгованістю оформленої за допомогою векселів відображається на рахунку 62 «Короткострокові векселі видані»

Оскільки рахунок 62 «Короткострокові векселі видані» є основним для обліку заборгованості, забезпеченої векселями, методологія бухгалтерського обліку передбачає чітку кореспонденцію цього рахунка залежно від характеру операції: видача векселя в забезпечення заборгованості перед постачальником, нарахування відсотків за векселем, погашення вексельного зобов'язання.

Типові бухгалтерські проведення з обліку короткострокових векселів виданих наведені в таблиці 1.5.

Таблиця 1.5 – Типова кореспонденція рахунків з обліку розрахунків з постачальниками за допомогою векселів*

Зміст господарської операції	Бухгалтерське проведення	
	Дебет	Кредит
1. Видано вексель постачальнику в забезпечення існуючої кредиторської заборгованості	63	62
2. Видано вексель іноземному постачальнику в забезпечення заборгованості	632	62
3. Нараховано відсотки за виданим векселем	91,92,94	623
4. Погашено вексель шляхом сплати грошових коштів з поточного рахунку	62	311

* складено за даними [15;25].

Таким чином, вексельна форма розрахунків є лише одним з інструментів погашення заборгованості перед постачальниками.

Для узагальнення інформації за рахунком 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» при журнально-ордерній формі обліку застосовуються

відповідні облікові реєстри. Згідно з Методичними рекомендаціями № 356, затвердженими наказом Мінфіну України від 29.12.2000 року (зі змінами та доповненнями), обороти за кредитом рахунку 63 відображаються у Журналі-ордері № 3 (розділ І), який призначений для узагальнення інформації за кредитом рахунків розрахунків, зокрема рахунків 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», 62 «Короткострокові векселі видані» [16]. У цьому ж реєстрі наводяться суми оборотів за кредитом зазначених рахунків у кореспонденції з дебетом відповідних рахунків.

Обороти за дебетом рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» знаходять своє відображення в інших журналах-ордерах залежно від того, з кредитом яких рахунків вони кореспондують. Зокрема, погашення заборгованості перед постачальниками шляхом перерахування коштів з поточного рахунку (дебет 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» – кредит 31 «Рахунки в банках») відображається у Журналі-ордері № 1 за кредитом рахунку 31 «Рахунки в банках» [16;22]. Аналітичний облік розрахунків з постачальниками ведеться у Відомості № 3.3 або у відповідних реєстрах аналітичного обліку, де інформація групується окремо за кожним постачальником та підрядником у розрізі кожного документа (рахунку) на сплату.

Отже, організація обліку розрахунків з постачальниками базується на застосуванні рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» (з відповідними субрахунками) для поточних операцій та рахунку 62 «Короткострокові векселі видані» – при використанні вексельної форми розрахунків. Узагальнення інформації за цими рахунками в системі бухгалтерського обліку здійснюється у відповідних реєстрах журнально-ордерної форми: Журналі-ордері № 3 (за кредитом рахунків 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» та 62 «Короткострокові векселі видані») та Відомості № 3.3 (для аналітичного обліку за рахунком 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками») [16;22]. Така побудова обліку забезпечує належний контроль за станом, строками та формами погашення кредиторської заборгованості підприємства.

За автоматизованою формою обліку ведення розрахунків з постачальниками та підрядниками зазнає суттєвих змін, пов'язаних із трансформацією облікового процесу. В умовах використання сучасних програмних продуктів (наприклад, BAS Бухгалтерія, М.Е.ДОС, SAP Business One, «Дебет Плюс» тощо) відбувається інтеграція синтетичного та аналітичного обліку в єдиній інформаційній базі .

В умовах ранніх етапів автоматизації (використання ЕОМ) замість рукописних журналів-ордерів застосовувались машинограми - паперові носії інформації, отримані в результаті машинної обробки даних. Вони містили всю необхідну інформацію за рахунком 63: обороти за кредитом (в розрізі кореспондуючих рахунків), за дебетом, а також залишки на початок і кінець періоду.

У сучасних комп'ютерних системах (на базі BAS, 1С, SAP) поняття «машинограма» трансформувалося у електронні форми облікових реєстрів або їх контрольні роздруківки. Підприємство самостійно визначає, які саме машинограми (наприклад, «Оборотно-сальдова відомість за рахунком 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» або «Аналіз субрахунку») роздруковувати в паперовому вигляді для забезпечення вимог законодавства щодо збереженості документів. Головне, щоб така роздруківка містила обов'язкові реквізити: назву підприємства, назву реєстру, період, дату формування, підпис відповідальної особи.

Головною відмінністю автоматизованої форми є відмова від традиційних паперових журналів-ордерів та відомостей. На відміну від них формування облікових реєстрів відбувається автоматично на підставі первинних документів, введених до системи . Так, обороти за рахунком 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» накопичуються в комп'ютерних реєстрах: «Аналіз рахунку», «Картка рахунку», «Оборотно-сальдова відомість» та «Журнал-ордер по рахунку» (який формується в електронному вигляді за потреби). Інформація за кредитом рахунку 63 генерується при проведенні документів «Оприбуткування товарів (робіт, послуг)», а погашення заборгованості за дебетом - при формуванні платіжних доручень чи касових документів.

Таким чином, використання автоматизованої форми обліку замість класичної журнально-ордерної дозволяє підвищити оперативність контролю за кредиторською заборгованістю, мінімізувати помилки при перенесенні даних та забезпечити керівництво підприємства актуальними даними про стан розрахунків з постачальниками в реальному масштабі часу

Інформація про розрахунки з постачальниками та підрядниками відображаються у формах фінансової звітності за НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» залежно від причини виникнення (табл. 1.6) [10;16]:

– як поточні зобов’язання – в разі виникнення заборгованості підприємства відображається у розділі III пасиву форми №1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан) в рядках 1605 «Векселі видані» та 1615 «Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги».

– як дебіторська заборгованість – якщо підприємством здійснено передоплату за товари) у розділі II активу форми №1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан) в рядку 1130 «Дебіторська заборгованість за виданими авансами»

Таблиця 1.6 – Відображення інформації про розрахунки з постачальниками у формах фінансової звітності*

Розділ форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»	Код рядка	Назва статті	Джерело інформації (рахунки)	Характеристика інформації, що відображається
Актив. розділ II. Оборотні активи	1130	Дебіторська заборгованість за виданими авансами	Субрахунок 371 «Розрахунки за виданими авансами»	Відображаються суми попередньої оплати (авансів), перерахованих постачальникам у рахунок майбутнього отримання товарів, робіт або послуг.
Пасив. розділ III. Поточні зобов’язання і забезпечення	1605	Векселі видані	Рахунок 62 «Короткострокові векселі видані»	Відображається сума заборгованості підприємства перед кредиторами, забезпечена виданими векселями, строк погашення яких не перевищує 12 місяців
Пасив. розділ III. Поточні зобов’язання і забезпечення	1615	Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	Рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	Відображається сума заборгованості підприємства перед постачальниками та підрядниками за отримані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи та надані послуги

*складено за даними [10]

Таким чином, дотримання національних стандартів забезпечує достовірність фінансової звітності в частині зобов'язань перед постачальниками та дозволяє формувати повну інформацію для управління кредиторською заборгованістю.

Недотримання встановлених вимог щодо ведення бухгалтерського обліку розрахунків із постачальниками може призвести до викривлення фінансової звітності, порушення платіжної дисципліни та виникнення фінансових ризиків для підприємства. Найпоширенішими порушеннями є несвоєчасне відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку, неправильне оформлення первинних документів, відсутність підтвердних документів, помилки при визначенні сум зобов'язань, а також порушення строків розрахунків із контрагентами.

Відповідальність за порушення порядку ведення бухгалтерського обліку передбачена чинним законодавством України, зокрема Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Податковим кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення[1;7;6].

Згідно зі статтею 164² Кодексу України про адміністративні правопорушення, порушення порядку ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності може тягнути за собою накладення адміністративних штрафів на посадових осіб підприємства [6]. Крім того, у разі порушення податкового законодавства підприємство може бути притягнуте до фінансової відповідальності у вигляді штрафних санкцій та пені.

Важливе значення для забезпечення достовірності облікової інформації має організація внутрішнього контролю за станом розрахунків із постачальниками. Ефективний контроль дозволяє своєчасно виявляти помилки, запобігати виникненню простроченої кредиторської заборгованості та забезпечувати дотримання умов укладених договорів.

2. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТА АНАЛІЗ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ТОВ «ДЖІЛАБ»

2.1. Техніко-економічна характеристика ТОВ «Джілаб»

ТОВ «Джілаб» - українське підприємство, зареєстроване як юридична особа 10 січня 2022 року в м. Одеса (Одеська область). Компанія була створена з метою здійснення підприємницької діяльності та отримання прибутку шляхом участі в торговельних операціях і надання супутніх послуг.

Засновником і єдиним власником підприємства є Луцкер Олексій Олександрович, який також виконує функції директора. Зареєстрований капітал компанії на момент реєстрації становив 5 000 000 грн.

Основний вид діяльності ТОВ «Джілаб» - неспеціалізована оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами (КВЕД 46.39). Це означає, що підприємство займається оптовим постачанням продуктів харчування широкому колу клієнтів: роздрібним магазинам, закладам харчування, іншим підприємствам торгівлі тощо. Через такі операції ТОВ «Джілаб» відіграє важливу роль у забезпеченні ринку продовольчими товарами, забезпечуючи логістичні ланцюжки постачання між виробниками та роздрібними/оптовими покупцями. Підприємство має організаційно-правову форму товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ). Це означає:

- власниками (тобто учасниками) компанії є приватні особи;
- форма власності - приватна, із відповідальністю учасників обмеженою їхніми внесками до зареєстрованого капіталу;
- підприємство самостійно володіє, користується та розпоряджається своїми основними засобами і обіговими активами відповідно до законодавства та статуту.

Хоча ТОВ «Джілаб» не є традиційним виробником продуктів харчування, його структура діяльності включає торговельні операції (оптова торгівля продуктами харчування та напоями, торгівля тютюновими виробами), логістику та складське господарство (зберігання та обробка товарів на складах, забезпечення

поставок партнерам).

Підприємство не займається власним виробництвом харчових продуктів - воно працює як оптовий та роздрібний торговельний посередник, який реалізує широкий асортимент продуктів та напоїв.

ТОВ «Джілаб» здійснює господарську діяльність у тісній співпраці з різними контрагентами. Одними з основних постачальників підприємства є ТОВ «ВЕГА ВЕСТ», MAUDAU, ТОВ «МЕТРО КЕШ ЕНД КЕРІ УКРАЇНА» та ПП «Таврія Плюс». Зазначені підприємства забезпечують поставку товарів та послуг, необхідних для безперебійної діяльності товариства.

Натомість покупцями товарів є ТОВ «СІЛЬПО-ФУД», ТОВ «ЧІН-ЧІН КАФЕ», ТОВ «СТРІТ ФУД КАФЕ», Fozzy Group та ТОВ «СПАРКЛІБАР».

Стабільні договірні відносини з великими торговельними мережами та закладами громадського харчування позитивно позначаються на фінансовій стійкості товариства, забезпечують постійний притік коштів і сприяють розширенню ринків збуту.

ТОВ «Джілаб» здійснює діяльність у сфері імпорту та закупівлі алкогольної продукції, тому функціонує в умовах високої конкуренції. Основними конкурентами товариства є великі національні імпортери та дистриб'ютори алкоголю, зокрема Bayadera Group, Bureau of Wines, ТОВ "ПТК ШАБО", «САНТЕ-АЛКО», Good Wine та інші оператори ринку. Дані компанії мають розвинену логістичну інфраструктуру, широку асортиментну політику та налагоджені канали збуту.

Конкуренція на ринку імпортової алкогольної продукції спонукає ТОВ «Джілаб» до формування оптимальної цінової політики, розширення асортименту та підтримання довгострокових партнерських відносин із торговельними мережами та закладами HoReCa.

Основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «Джілаб» за 2023-2024 рр. наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічні показники діяльності
ТОВ «Джілаб» за 2023-2024 рр.*

Показники	Поперед- ній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абс.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	29252,3	29003,0	-249,3	0,85
2. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	16440,6	16171,5	-269,1	1,63
3. Адміністративні витрати, тис. грн.	10312,2	10766,7	454,5	4,4
4. Витрати на збут, тис. грн.	-	-	-	-
5. Валовий прибуток, тис. грн.	12811,7	12831,5	19,8	0,15
6. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	26752,8	26938,2	185,4	0,69
7. Витрати на 1 гривню доходу (виторгу), коп.	56	56	-	-
8. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн. в т.числі:	1691,5	1303,9	-387,6	22,9
- від основної операційної діяльності	12811,7	12831,5	19,8	0,15
- від іншої операційної діяльності	-11120,2	-11527,6	-407,4	3,66
- від фінансової діяльності	-	-	-	-
- від іншої діяльності	-	-	-	-
9. Податок на прибуток, тис. грн.	304,5	234,7	-69,8	22,92
10. Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	1387	1069,2	-317,8	22,91
11. Середня облікова кількість працівників підприємства, осіб.	6	7	1	16,67
12. Продуктивність праці одного працівника підприємства, грн.	4875383,3	4143285,7	-732097,6	15,01
13. Фонд оплати праці працівників підприємства, тис. грн.	513,83	599,61	85,8	16,7
14. Середня річна заробітна плата одного працівника підприємства, грн.	85638,3	85658,6	20,3	0,02
15. Середня річна вартість основних засобів за підприємства, тис. грн.	7,9	21,75	13,85	175,3
16. Фондовіддача, грн./грн.	3702,82	1333,47	-2369,35	63,99
18. Середня річна вартість оборотних активів, тис. грн.	21437,25	32775,3	11338,05	152,9
19. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,38	0,88	-0,5	36,23
20. Рентабельність продажів, %	4,74	3,69	-1,05	x
21. Рентабельність операційної діяльності, %	6,32	4,84	-1,48	x
22. Середня річна сума дебіторської заборгованості	5092,4	6665,6	1573,2	30,89
23. Середня річна сума кредиторської заборгованості	15410,9	25133,7	9722,8	63,1
24. Коефіцієнти ліквідності балансу				
- коефіцієнт поточної ліквідності	1,32	1,26	-0,06	x
- коефіцієнт швидкої ліквідності	0,33	0,23	-0,1	x
- коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,02	-	-0,02	x
25. Рентабельність активів, %	6,4	3,3	-3,1	x

* розраховано за даними фінансової звітності підприємства

Аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «Джілаб» за 2023–2024 роки, наведений в табл. 2.1, свідчить про певні зміни у фінансовому стані та результатах господарської діяльності підприємства.

Чистий дохід від реалізації продукції у звітному році становив 29003,0 тис. грн, що на 249,3 тис. грн або на 0,85 % менше порівняно з попереднім роком. Повна собівартість реалізованої продукції збільшилась на 0,69% (за рахунок збільшення адміністративних витрат на 4,4%. Також відбулось зменшення собівартості реалізованої продукції на 1,63%). Валовий прибуток при цьому зріс і становив 12831,5 тис. грн, що на 0,15% більше, ніж у попередньому році. Проте витрати на 1 гривню доходу не змінилися. Отже, основна діяльність підприємства залишається відносно стабільною, незважаючи на незначне скорочення доходу.

Фінансовий результат до оподаткування у звітному році був прибутком та становив 1303,9 тис. грн, що на 22,9% менше, ніж у попередньому році. Це відбулось за рахунок збільшення прибутку від основної операційної діяльності на 0,15% та збільшення збитку від іншої операційної діяльності на 3,66%. Податок на прибуток зменшився на 22,92%, а чистий прибуток підприємства скоротився на 22,91% і становив 1069,2 тис. грн. Отже, у звітному році прибутковість діяльності підприємства знизилась.

Відбулось погіршення трудових ресурсів, про що свідчить зменшення продуктивності праці 1 працівника на 15,01%, при цьому середньооблікова кількість працівників підприємства зросла на 16,67 %. Фонд оплати праці працівників підприємства збільшився на 16,7% і становив 599,61 тис. грн. Середня річна заробітна плата одного працівника практично не змінилася. Це свідчить про зростання витрат на персонал при одночасному зниженні продуктивності праці.

Погіршилось використання основних засобів у звітному році про що свідчить зменшення фондівіддачі на 63,99%. При цьому середньорічна вартість основних засобів зросла на 13,85 тис. грн. або на 175,3%.

Погіршилась ефективність використання оборотних активів, про що свідчить зменшення коефіцієнту оборотності оборотних активів з 1,38 до 0,88 обороти, а середньорічна вартість оборотних активів зросла на 152,9% і становила

32775,3 тис. грн.

В звітному році порівняно з попереднім зменшилися показники рентабельності: рентабельність продажів – на 1,05% п., а рентабельність операційної діяльності – на 148% п., рентабельність активів у звітному році становила 3,3 %, що на 3,1 відсоткового пункту менше, ніж у попередньому році. Отже, також знизилась. Це свідчить як про зниження ефективності використання активів підприємства, так й ефективності діяльності підприємства в цілому.

Середня річна сума дебіторської заборгованості зросла на 30,89% і становила 6665,6 тис. грн. Середня річна сума кредиторської заборгованості збільшилася на 63,1% і становила 25133,7 тис. грн. Це свідчить про зростання залежності підприємства від залучених коштів.

Коефіцієнт поточної ліквідності знаходиться в межах нормативних значень. При цьому коефіцієнт швидкої ліквідності та коефіцієнт абсолютної ліквідності не відповідають нормативному значенню. Загалом, це свідчить про певне погіршення платоспроможності підприємства.

Отже, результати аналізу свідчать, що у 2024 році діяльність ТОВ «ДЖІЛАБ» характеризується зниженням прибутковості, уповільненням оборотності активів та певним погіршенням показників ліквідності, що потребує підвищення ефективності управління витратами, активами та фінансовими ресурсами підприємства.

2.2. Аналіз кредиторської заборгованості підприємства

В сучасних умовах аналіз кредиторської заборгованості є надзвичайно актуальним для підприємств, оскільки він безпосередньо впливає на їх фінансову стійкість, ліквідність та здатність залучати нові ресурси.

Систематичний аналіз кредиторської заборгованості допомагає вчасно виявити ризики неплатоспроможності, адже в умовах економічної нестабільності та інфляції неконтрольована кредиторська заборгованість може швидко стати джерелом проблем, тому що не своєчасне погашення такої заборгованості приз-

водить до сплати штрафів і пені, що в свою чергу впливає на зменшення прибутку підприємства. Саме тому контроль за погашенням заборгованості дозволяє уникнути касових розривів та спланувати графік платежів так, щоб він не підірвав поточну діяльність підприємства. Кредиторська заборгованість виступає важливим джерелом фінансування, що допомагає оптимізувати використання ресурсів. Аналіз дозволяє оцінити, наскільки ефективно підприємство користується безвідсотковими кредитами від постачальників. Розрахунок якісних показників кредиторської заборгованості (коефіцієнту оборотності кредиторської заборгованості та середнього терміну її погашення), дає змогу зрозуміти, чи не є політика підприємства надто агресивною, що загрожує втратою довіри постачальників, або, навпаки, неефективною, коли підприємство відмовляється від використання таких грошей. Якісно проведений аналіз кредиторської заборгованості є основою для прийняття ефективних управлінських рішень. Сучасні методи аналізу, зокрема з використанням ВІ-систем, дозволяють керівникам отримувати повну картину в режимі реального часу. Можна відстежувати зміну заборгованості в розрізі окремих постачальників, менеджерів або видів продукції, що дає змогу швидко реагувати на зміни та приймати виважені управлінські рішення.

Розробка та вдосконалення методики аналізу кредиторської заборгованості залишається актуальним науковим завданням і сьогодні. Питання аналізу кредиторської заборгованості розглядалися в працях багатьох українських вчених, а саме: Жердева Л.І., Шарапа О.М., Коротаєва І.Р., Томчук О.Ф., Савченко А.М., Кусик Н. Л., Саф'яник О. М., та ін. Порівняльний аналіз підходів до аналізу кредиторської заборгованості за науковим підходом наведений в табл. 2.2. З даних табл. 2.2 видно, що підходи щодо дослідження кредиторської заборгованості відрізняються кількістю етапів та ступенем деталізації досліджуваних показників. Крім того, багато дослідників наголошують на важливості здійснення порівняльного аналізу кредиторської та дебіторської заборгованості для визначення фінансової стійкості підприємства. Саме порівняльний аналіз цих двох видів заборгованості дозволяє об'єктивно оцінити збалансованість грошових потоків підприємства та, як наслідок, своєчасно уникнути касових розривів.

Таблиця 2.2 – Порівняльний аналіз методичних підходів до аналізу кредиторської заборгованості за науковим підходом*

Автори	Послідовність проведення аналізу	Ключові показники	Переваги
Жердева Л.І.	– аналіз динаміки та структури; – оцінка оборотності кредиторської заборгованості; – порівняння з дебіторською заборгованістю.	коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості; період погашення кредиторської заборгованості; співвідношення кредиторської заборгованості та дебіторської заборгованості.	Акцент на управлінському аспекті: аналіз має бути основою для прийняття рішень щодо боргової політики.
Савченко А.М., Коротаєва І.Р.	-горизонтальний та вертикальний аналіз пасивів. -аналіз якісного стану (порівняння з дебіторською заборгованістю). -кількісна оцінка оборотності.	співвідношення кредиторської заборгованості та дебіторської заборгованості; темпи приросту/зменшення кредиторської заборгованості .	Комплексний підхід: обов'язковий розгляд кредиторської заборгованості у зв'язку з дебіторською заборгованістю для оцінки збалансованості грошових потоків.
Шарапа О.М.	-аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості. -оцінка оборотності. -аналіз впливу кредиторської заборгованості на платоспроможність.	коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості; частка кредиторської заборгованості у загальних пасивах; коефіцієнт поточної ліквідності (з урахуванням кредиторської заборгованості).	Практичне спрямування: оцінка впливу заборгованості на реальну здатність підприємства розраховуватися за боргами.
Томчук О.Ф.	-аналіз динаміки та структури кредиторської заборгованості . -розрахунок показників оборотності. -факторний аналіз зміни кредиторської заборгованості .	коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості; середній строк погашення кредиторської заборгованості; вплив факторів (обсяг покупок, структура боргу).	Факторний аналіз: виявлення причин зміни кредиторської заборгованості - за рахунок чого вона зросла чи зменшилась (ціни, обсяги, умови оплати).
ВІ-підхід / RBC group	-аналіз структури в розрізі контрагентів і строків. -виявлення простроченої заборгованості -планування платежів і реструктуризація.	частка простроченої кредиторської заборгованості; структура за строками (0–30, 31–60 днів тощо); графік погашення.	Сучасний управлінський підхід: деталізація до рівня договорів, оперативний контроль ліквідності, ризик-орієнтованість.
Класичний фінансовий аналіз (на основі методики Савицької Г.В., Ковальова В.В. та ін.)	-горизонтальний і вертикальний аналіз кредиторської заборгованості. -розрахунок коефіцієнтів ділової активності. -порівняння з нормативами чи середньогалузевими показниками.	коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості; період погашення кредиторської заборгованості; середньорічна кредиторська заборгованість.	Традиційний підхід: базується на публічній звітності, орієнтований на зовнішніх користувачів (банки, інвестори).

* складено за даними джерел [34, 38, 40, 42, 45]

Так, Жердева Л.І., Савченко А.М. і Коротаєва І.Р. акцентують увагу на управлінських та інтегрованих аспектах оцінки заборгованості [34, 38], Шарапа О.М. зосереджується на впливі кредиторської заборгованості на платоспроможність підприємства [42], тоді як Томчук О.Ф. робить акцент на факторному аналізі змін обсягів заборгованості [4]. Сучасні підходи, такі як VI-концепція (RBC group), включають деталізований аналіз за строками та контрагентами для оперативного управління ризиками й планування платежів [45]. Натомість класичний фінансовий аналіз орієнтується переважно на розрахунок стандартних коефіцієнти та звітні дані, що задовольняють потребам зовнішніх користувачів.

Сучасні дослідники прагнуть створити дієвий інструментарій для оцінки ефективності використання позикових коштів, і в цьому контексті можна виділити кілька ключових напрямів наукової думки. Одним з важливих аспектів є орієнтація досліджень на прийняття управлінських рішень. Сучасні науковці спрямовують свої дослідження з перетворення аналізу із суто констатуючої функції, яка лише фіксує факти, на дієвий інструмент для обґрунтованого управління. Це передбачає оптимізацію розрахунків із контрагентами, ефективне управління борговим навантаженням та, зрештою, підвищення загальної фінансової стійкості підприємства. Водночас, якість аналізу безпосередньо залежить від його інформаційного забезпечення. Питання достовірності облікових даних, їх аудиту та контролю є фундаментальною основою для отримання об'єктивних результатів. У зв'язку з цим автори шукають шляхи покращення інформаційної бази, зокрема через активне використання сучасних інформаційних систем та технологій. Крім того, сучасні дослідження не обмежуються лише внутрішніми факторами діяльності підприємства. На думку Л.І. Жердевої та інших науковців, важливо враховувати вплив зовнішнього середовища (макроекономічних умов, інфляційних процесів, змін податкового та цивільного законодавства тощо) на стан та управління кредиторською заборгованістю [34].

Аналіз наукових підходів дозволив зробити висновок, що більшість авторів дотримуються комплексного підходу до аналізу кредиторської заборгованості, який передбачає поєднання кількісних і якісних методів оцінки. Зокрема,

значна увага приділяється таким показникам, як коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, середній термін її погашення, а також співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості. Окремі дослідники акцентують увагу на необхідності факторного аналізу змін заборгованості та оцінці її впливу на платоспроможність підприємства.

Разом з тим, у наукових працях підкреслюється, що кредиторська заборгованість може виступати як джерелом фінансування діяльності підприємства, так і фактором підвищення фінансових ризиків. Тому ефективне управління нею потребує постійного контролю, оптимізації строків погашення та забезпечення збалансованості з дебіторською заборгованістю.

На нашу думку, аналіз кредиторської заборгованості доцільно здійснювати у чітко визначеній послідовності, що забезпечує системність і комплексність дослідження (рис.2.1).

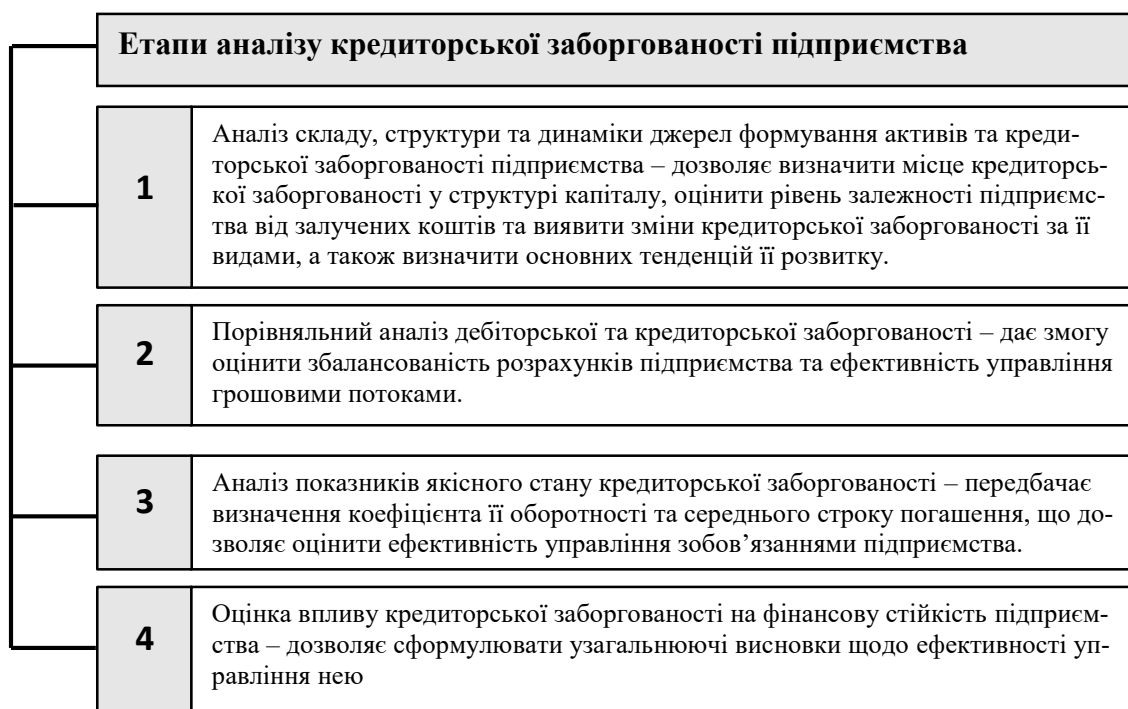

Рис. 2.1 – Послідовність аналізу кредиторської заборгованості підприємства
*складено за даними [19, 24, 34, 38, 40, 42]

Наведена послідовність аналізу забезпечує всебічне дослідження кредиторської заборгованості та створює основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, забезпечує глибоке і комплексне дослідження кредиторської

заборгованості, дозволяючи оптимізувати її управління та покращити загальний фінансовий стан підприємства.

Проведення поглибленого економічного аналізу кредиторської заборгованості підприємства потребує використання комплексу інформаційних джерел, які забезпечують достовірність і повноту аналітичних розрахунків. Основу інформаційної бази становлять дані бухгалтерського обліку, фінансової звітності, первинних документів та внутрішньої аналітичної інформації підприємства.

Важливим джерелом інформації для аналізу є фінансова звітність підприємства: а саме це форма №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», який містить дані про загальний обсяг кредиторської заборгованості та її структуру, форма №2 «Звіт про фінансові результати» «Звіт про сукупний дохід», що дозволяє оцінити вплив господарської діяльності на формування зобов'язань; форма №3 «Звіт про рух грошових коштів», який використовується для аналізу можливостей підприємства своєчасно погашати свої боргові зобов'язання [1,10, 24].

Важливу роль у проведенні поглибленого аналізу відіграють дані бухгалтерського обліку, інформація рахунків обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками, розрахунків з бюджетом, із оплати праці, зі страхування та інших поточних зобов'язань. Саме ці дані дозволяють детально дослідити склад і структуру кредиторської заборгованості, визначити її динаміку та своєчасність погашення.

Додатковим джерелом інформації є первинні облікові документи, що підтверджують виникнення та погашення зобов'язань підприємства. До них належать договори поставки, рахунки на оплату, видаткові накладні, акти виконаних робіт, банківські виписки, митні декларації та інші документи, які відображають господарські операції між підприємством і його контрагентами.

Для поглибленого аналізу також використовуються внутрішні аналітичні дані підприємства, такі як реєстри бухгалтерського обліку, оборотно-сальдові відомості, аналітичні таблиці, графіки погашення заборгованості та інформація управлінського обліку. Використання таких даних дає змогу здійснити більш детальний аналіз структури, строків виникнення та погашення кредиторської

заборгованості.

За розглянутими етапами здійснимо аналіз кредиторської заборгованості ТОВ «Джілаб» за 2023-2024 рр.

Перший етап - аналіз складу, структури та динаміки джерел формування активів та кредиторської заборгованості здійснено за даними за даними форми №1-м «Баланс» за допомогою табл. 2.3 та 2.4.

Таблиця 2.3 – Аналіз складу та динаміки джерел формування активів ТОВ «Джілаб»*

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абс.	%
Всього джерел формування активів, тис. грн.	27535	38203,5	10668,5	38,75
1. Власний капітал, тис. грн.	6808,1	7877,3	1069,2	15,7
– в % до усіх джерел	24,73	20,6	-4,13	x
1.1. Наявність власних оборотних коштів, тис. грн.	6714,9	7782,6	1067,7	15,9
– в % до усіх джерел	24,39	20,37	-4,02	x
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення, тис. грн.	-	-	-	-
– в % до усіх джерел	-	-	-	x
2.1. Довгострокові зобов'язання, тис. грн.	-	-	-	-
– в % до усіх джерел	-	-	-	x
2.2. Довгострокові забезпечення, тис. грн.	-	-	-	-
– в % до усіх джерел	-	-	-	x
3. Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн.	20726,9	30326,2	9599,3	46,31
– в % до усіх джерел	75,27	79,4	4,11	-
3.1. Короткострокові зобов'язання, тис. грн.	-	785,7	785,7	-
– в % до усіх джерел	-	2,06	2,06	x
–в тому числі короткострокові кредити банків, тис. грн.	-	785,7	785,7	-
– в % до усіх джерел	-	2,06	2,06	x
3.2. Кредиторська заборгованість, тис. грн.	15966,5	23649,5	7683	48,12
– в % до усіх джерел	57,99	61,9	3,91	x
3.3. Поточні забезпечення, тис. грн.	-	-	-	-
– в % до усіх джерел	-	-	-	x
3.4. Інші поточні зобов'язання	4760,4	5891	1130,6	23,75
– в % до усіх джерел	17,28	15,44	-1,87	x
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття, тис. грн.	-	-	-	-
– в % до усіх джерел	-	-	-	x

* розраховано за даними фінансової звітності підприємства

Аналіз джерел формування активів ТОВ «Джілаб», наведений у табл. 2.3, свідчить про незначні зміни у їх структурі та зростання загального обсягу джерел фінансових ресурсів підприємства. Загальна сума джерел формування активів у звітному році становила 38203,5 тис. грн, що на 38,75 % більше, ніж у попередньому році. Це відбулось за рахунок збільшення власного капіталу на 15,7% та поточних зобов'язань на 46,31%. Власний капітал підприємства у звітному році зріс на 15,7 % і становив 7877,3 тис. грн. Проте його частка у загальній сумі джерел формування активів зменшилась з 24,73 % до 20,6 %, тобто на 4,13%п., що свідчить про зростання залежності підприємства від залучених коштів. Аналогічна тенденція спостерігається і щодо власних оборотних коштів, обсяг яких збільшився на 15,9 %, однак їх частка у структурі джерел формування активів скоротилась на 4,02%. Довгострокові зобов'язання та забезпечення на підприємстві у досліджуваному періоді відсутні, що свідчить про те, що підприємство не використовує довгострокові джерела фінансування. Поточні зобов'язання і забезпечення у звітному році зросли на 46,31 % і становили 30326,2 тис. грн. Їх частка у загальній сумі джерел формування активів збільшилась з 75,27 % до 79,4 %, що підтверджує посилення ролі короткострокових залучених коштів у фінансуванні діяльності підприємства.

Таким чином у звітному році спостерігається зростання загального обсягу джерел фінансування активів підприємства, проте їх структура характеризується підвищенням частки поточних зобов'язань, що свідчить про посилення залежності підприємства від короткострокових залучених коштів.

Аналіз складу та структури кредиторської заборгованості ТОВ «Джілаб», наведений у табл. 2.4, свідчить про зростання її загального обсягу у звітному році.

Загальна сума кредиторської заборгованості збільшилась на 42,5 %, що відбулось за рахунок збільшення кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 49,5% та інших поточних зобов'язань на 23,8%. При цьому відбулося зменшення заборгованості за розрахунками на 22,9%. Найбільшу частку у структурі кредиторської заборгованості попереднього року займає заборгованість за

товари, роботи та послуги 75,55%, частка інших поточних зобов'язань складає 22,95%, а кредиторської заборгованості за розрахунками – 1,5%.

Таблиця 2.4 – Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості ТОВ «Джілаб»*

	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
	на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни кредиторської заборгованості
Кредиторська заборгованість всього, в тому числі:	20726,9	29540,5	100	100	8813,6	x	42,5	100
1.1. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги*	15662	23414,8	75,55	79,3	7752,8	3,75	49,5	87,96
1.2. Кредиторська заборгованість за розрахунками**:	304,5	234,7	1,5	0,8	-69,8	-0,7	22,9	-0,79
– за довгостроковими зобов'язаннями	-	-	-	-	-	-	-	-
– з бюджетом,	304,5	234,7	1,5	0,8	-69,8	-0,7	22,9	0,79
– у т.ч. з податку на прибуток	304,5	234,7	1,5	0,8	-69,8	-0,7	22,9	0,79
– зі страхування	-	-	-	-	-	-	-	-
– з оплати праці	-	-	-	-	-	-	-	-
– за одержаними авансами	-	-	-	-	-	-	-	-
– за розрахунками з учасниками	-	-	-	-	-	-	-	-
– із внутрішніх розрахунків	-	-	-	-	-	-	-	-
1.3. Інші поточні зобов'язання	4760,4	5891	22,95	19,9	1130,6	-3,05	23,8	12,83

* розраховано за даними фінансової звітності підприємства

В звітному році відбулись наступні зміни в структурі кредиторської заборгованості: збільшилась питома вага кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги на 3,75% п. та зменшилась частка кредиторської заборгованості за розрахунками та інших поточних зобов'язань на 0,7% п. та 3,05%п., відповід-

но. У звітному році спостерігається зростання загального обсягу кредиторської заборгованості, при цьому основну її частину становить заборгованість за товари, роботи та послуги, що свідчить про активне використання підприємством комерційного кредиту у взаєморозрахунках з постачальниками.

Графічне відображення структури та динаміки кредиторської заборгованості ТОВ «Джілаб» за 2023-2024рр.гаведено на рис. 2.2.

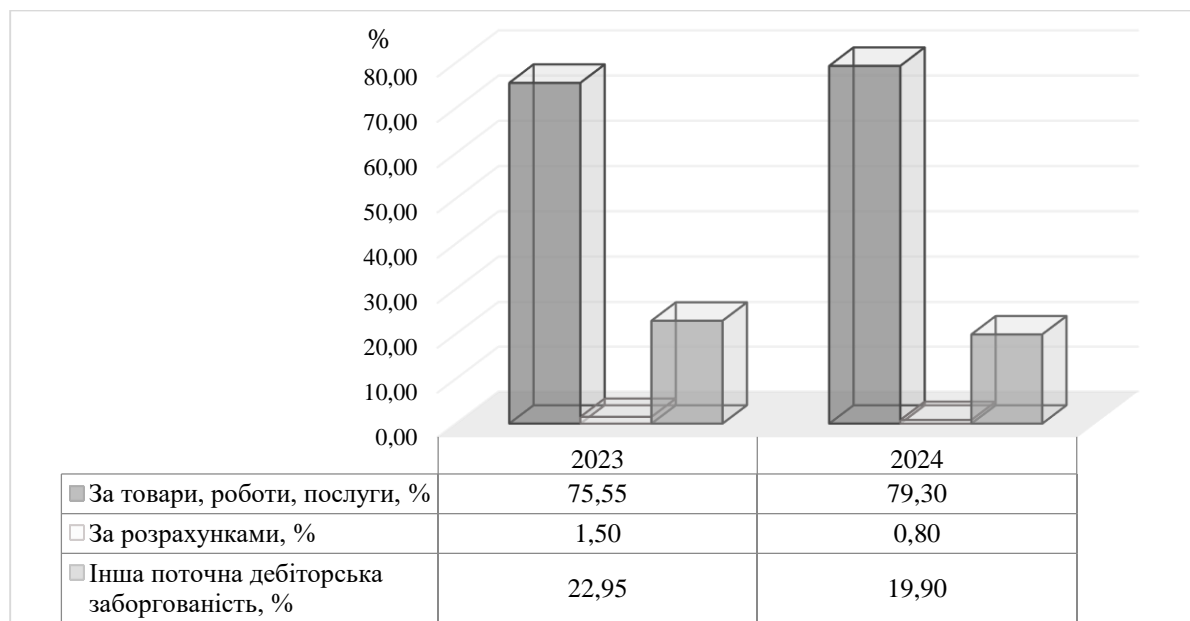

Рис.2.2 – Графічне відображення структури та динаміки кредиторської заборгованості ТОВ «Джілаб» за 2023-2024рр.*

*складено за даними табл. 2.4

Другий етап - порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості здійснено за даними форми за даними форми №1-м «Баланс» за допомогою табл. 2.5

Таблиця 2.5 – Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «Джілаб» на кінець звітного року*

Показники	Дебіторська заборгованість, тис. грн.	Кредиторська заборгованість, тис. грн.	Перевищення заборгованості	
			дебіторської	кредиторської
1. Заборгованість за товари, роботи, послуги, тис. грн.	3570,6	23414,8	х	19844,2
2. За розрахунками*:	2428,5	234,7	2193,8	х
– з бюджетом,	2428,5	234,7	2193,8	х
– у т.ч. з податку на прибуток	-	-	-	-
– за виданими авансами	-	-	-	-

Продовження табл. 2.5

Показники	Дебіторська заборгованість, тис. грн.	Кредиторська заборгованість, тис. грн.	Перевищення заборгованості	
			дебіторської	кредиторської
– зі страхування	-	-	-	-
– з оплати праці	-	-	-	-
– за одержаними (отриманими) авансами	-	-	-	-
– за розрахунками з учасниками	-	-	-	-
– із внутрішніх розрахунків	-	-	-	-
3. Інші види заборгованості	996,8	5891	x	4894,2
Всього	6995,9	29540,5	x	22544,6

* розраховано за даними фінансової звітності підприємства

Відображення результатів порівняльного аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «Джілаб» за 2023-2024рр. за допомогою графічного методу за даними табл. 2.5. наведено на рис. 2.3.

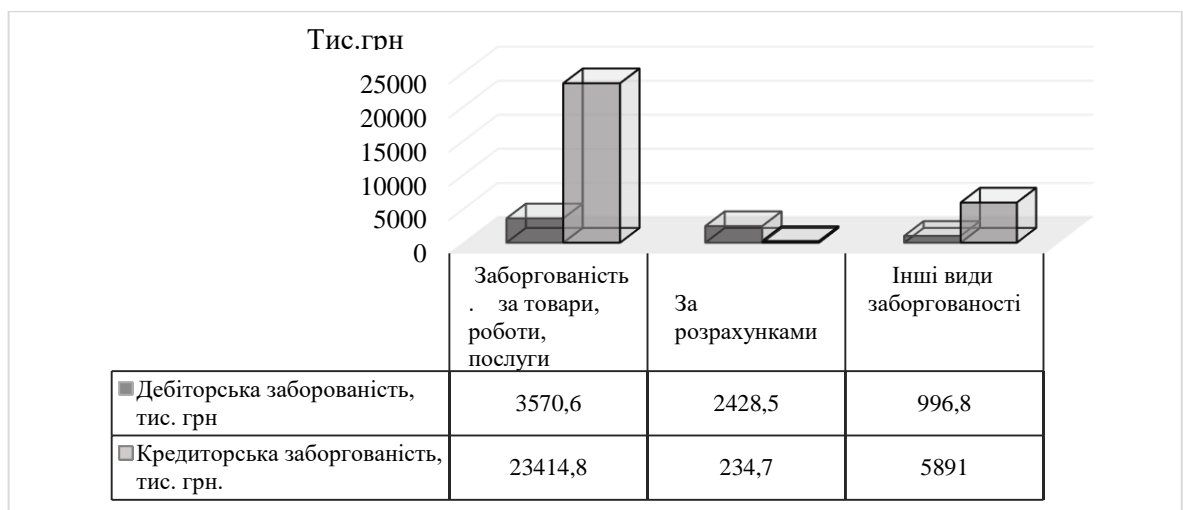

Рис. 2.3 – Відображення результатів порівняльного аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «Джілаб» за 2024р *

*складено за даними табл. 2.5.

Аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «ДЖІЛАБ», наведений у табл. 2.5, свідчить про значне перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською на 22544,6 тис. грн., що може свідчити про активне використання комерційного кредиту та потребує ефективного управління розрахунками з контрагентами. Найбільше перевищення спостерігається за заборгованістю за товари, роботи та послуги на 19844,2 тис. грн. Це свідчить про те, що підприємство значно більше користується відстрочкою платежів від

постачальників, ніж надає її своїм покупцям. За іншими видами заборгованості переважає кредиторська заборгованість на 4894,2 тис. грн

Третій етап - аналіз показників якісного стану кредиторської заборгованості здійснено за даними за даними форми №1-м «Баланс» та форми №2 «Звіт про фінансові результати» за допомогою табл. 2.6

Таблиця 2.6 - Аналіз якісного стану кредиторської заборгованості підприємства*

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абс.	%
<i>Вихідні показники</i>				
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) , тис. грн.	29252,3	29003	-249,3	0,85
2. Середня річна вартість кредиторської заборгованості, тис.грн.	15410,9	25133,7	9722,8	63,1
<i>Розрахункові показники</i>				
Показники	Попередній рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення	Результат: (+) позитивний - негативний
1. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	1.89	1.15	-0.75	-
2. Середній термін обороту кредиторської заборгованості, днів	192.3	316.28	124	-

* розраховано за даними фінансової звітності підприємства

Аналіз якісного стану кредиторської заборгованості ТОВ «Джілаб», наведений у табл. 2.6, свідчить про погіршення ефективності її використання у звітному році. Чистий дохід від реалізації продукції у звітному році становив 29003 тис. грн, що на 0,85 % менше, ніж у попередньому році.

Водночас середньорічна вартість кредиторської заборгованості значно зросла - на 63,1 %, і становила 25133,7 тис. грн. У результаті цього коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості зменшився з 1,89 до 1,15 оборотів, тобто на 0,75, що свідчить про уповільнення її обороту. Відповідно середній термін погашення кредиторської заборгованості збільшився з 192,3 до 316,28 днів, тобто на 124 дні. Таким чином у звітному році спостерігається зниження швидкості обороту кредиторської заборгованості та збільшення строку її погашення, що свідчить про зростання залежності підприємства від залучених коштів та погіршення ефектив-

ності управління розрахунками з кредиторами. На нашу думку, на даному етапі також необхідно провести аналіз фінансової стійкості підприємства.

Четвертий етап – аналіз оцінки впливу кредиторської заборгованості на фінансову стійкість підприємства здійснено за даними форми за даними форми №1-м «Баланс» за допомогою табл. 2.7 та 2.8.

Таблиця 2.7 - Аналіз фінансової стійкості ТОВ «Джілаб» за узагальнюючими показниками*

Показники	Сума, тис. грн.		
	на початок попереднього року	на кінець попереднього року	на кінець звітного року
1. Власний капітал (1495)	5421,1	6808,1	7877,3
2. Необоротні активи (1095)	83,3	93,2	94,7
3. Наявність власних оборотних коштів (1495-1095)	5337,8	6714,9	7782,6
4. Короткострокові кредити банків (1600)	-	-	785,7
5. Загальна величина джерел формування запасів (ряд. 3 + ряд. 4)	5337,8	6714,9	8568,3
6. Запаси (1100)	10431,7	20610,8	30987,7
7. Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів (ряд. 3 – ряд 6))	-5093,9	-13895,9	-23205,1
8. Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини джерел формування запасів (ряд. 5 – ряд. 6)	-5093,9	-13895,9	-22419,4
9. Джерела, що послаблюють фінансову напругу (р. 1615)	8046,8	15662	23414,8
10. Тип фінансової ситуації на підприємстві	Нестійкий	Нестійкий	Нестійкий

* розраховано за даними фінансової звітності підприємства

Аналіз забезпеченості запасів джерелами їх формування на ТОВ «Джілаб», наведений у табл. 2.7, свідчить про збереження нестійкого фінансового стану підприємства протягом досліджуваного періоду. Протягом аналізованого періоду тип фінансової ситуації на підприємстві залишається нестійким, оскільки запаси не забезпечені достатньою мірою власними та залученими джерелами їх формування, підприємство застосовує джерела, що послаблюють фінансову напругу. Це свідчить про необхідність та покращення структури фінансування та підвищення ефективності управління оборотними активами.

Аналіз показників фінансової стійкості ТОВ «Джілаб», наведений у табл. 2.8, свідчить про погіршення структури джерел фінансування підприємства

Таблиця 2.8 – Аналіз фінансової стійкості ТОВ «Джілаб»
за частковими показниками*

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	На початок попереднього року	На кінець попереднього року	На кінець звітнього року	Нормативне значення
1. Коефіцієнт автономії	1495	0,349	0,247	0,206	більше 0,5
	1900				
2. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів	1595+1695+	1,862	3,044	3,849	менше 1,0
	+1700 1495				
3. Наявність власних оборотних коштів	1495 – 1095 або 1495 + 1595 – 1095	5337,8	6714,9	7782,6	збільшення
4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	1495 – 1095	0,985	0,986	0,988	0,4...0,6
	1495				
5. Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами	1495 – 1095	0,346	0,245	0,204	0,1
	1195+1200				

* розраховано за даними фінансової звітності підприємства

протягом досліджуваного періоду. Зокрема, коефіцієнт автономії зменшився з 0,349 на початок попереднього року до 0,206 на кінець звітнього року, що значно нижче нормативного значення (більше 0,5). Це свідчить про зниження частки власного капіталу у фінансуванні активів підприємства та зростання його залежності від залучених коштів. Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів, навпаки, зріс з 1,862 до 3,849, що значно перевищує нормативне значення (менше 1,0). Така тенденція підтверджує посилення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Позитивною тенденцією є зростання наявності власних оборотних коштів, обсяг яких збільшився з 5337,8 тис. грн до 7782,6 тис. грн, що свідчить про певне розширення фінансових можливостей підприємства. Коефіцієнт маневреності власного капіталу протягом періоду незначно зріс - з 0,985 до 0,988, що значно перевищує рекомендовані межі 0,4 - 0,6 і свідчить про те, що більша частина власного капіталу знаходиться в обороті. Водночас коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними

коштами зменшився з 0,346 до 0,204, проте залишається вищим за нормативне значення (0,1).

Результати аналізу показують, що, незважаючи на збільшення власних оборотних коштів, фінансова стійкість підприємства знижується через зростання частки залучених коштів та зменшення рівня фінансової незалежності.

Таким чином, результати аналізу кредиторської заборгованості ТОВ «Джілаб» демонструють значні зміни у структурі джерел формування активів та розрахункових операцій підприємства впродовж звітнього періоду. Виявлено, що зростання загального обсягу джерел формування активів відбулося переважно за рахунок збільшення поточних зобов'язань, зокрема кредиторської заборгованості. Це спричинило зниження частки власного капіталу та підвищило залежність підприємства від залучених коштів. Детальний розгляд структури кредиторської заборгованості показав, що її основну частину становлять зобов'язання за розрахунками за товари, роботи та послуги. Така ситуація свідчить про значне використання комерційного кредиту у партнерських взаємодіях з постачальниками. Одночасно спостерігається суттєве перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською: з одного боку, це забезпечує підприємству додаткові фінансові ресурси, а з іншого - збільшує ризик втрати платоспроможності. Оцінка якісного стану кредиторської заборгованості показала уповільнення її оборотності та збільшення строків погашення. Така тенденція є негативним сигналом, що свідчить про погіршення управління взаєморозрахунками з кредиторами. Це може призводити до накопичення боргових зобов'язань і підвищення фінансового тиску на підприємство. Результати аналізу фінансової стійкості вказують на нестійкий фінансовий стан ТОВ «Джілаб» впродовж 2023-2024рр., значна частка залучених коштів у структурі джерел формування активів свідчить про залежність від позикового капіталу.

Незважаючи на значну кількість наукових досліджень у сфері аналізу кредиторської заборгованості, окремі важливі питання управління та аналітичної оцінки залишаються недостатньо вивченими та потребують подальшого наукового опрацювання. Одним з таких питань є вплив цифровізації бухгалтерського

обліку та впровадження електронного документообігу на ефективність управління розрахунками з кредиторами. Швидкий розвиток інформаційних технологій відкриває нові можливості для автоматизації облікових процесів, а їх вплив на якість та оперативність управління борговими зобов'язаннями потребує ґрунтовніших досліджень.

3. СТАН БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТОВ «ДЖІЛАБ»

3.1. Характеристика організації обліку на підприємстві

Бухгалтерський облік на ТОВ «Джілаб» ведеться на основі Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та інших нормативно-правових актів. Також організація обліку регламентується внутрішніми документами – наказами: наказом «Про облікову політику ТОВ «Джілаб» №2 від 01.02.2022 р., та наказом «Про організацію бухгалтерського обліку на підприємстві» №3 від 01.02.2022 р.

В ТОВ «Джілаб» для управління діяльністю підприємства здійснюється оперативний, статистичний та бухгалтерський облік.

Оперативний облік використовується для спостереження і контролю за окремими операціями і процесами на найважливіших ділянках діяльності ТОВ «ДЖІЛАБ» з метою керівництва ними в міру їх здійснення. Так, за допомогою оперативного обліку здійснюється контроль за виконанням договорів поставки товарно-матеріальних цінностей, використанням робочого часу, обладнання і техніки, відвантаженням та реалізацією товарів та ін.

Статистичний облік у ТОВ «Джілаб» використовується для дослідження і контролю кількісних показників діяльності підприємства у взаємозв'язку з їх якісним змістом, зокрема динаміка обсягів реалізації товарів, рівень витрат, прибутковість діяльності, продуктивність праці та фонд оплати праці. Об'єктом статистичного обліку у ТОВ «Джілаб» є його діяльність, а також окремі її процеси, пов'язані із закупівлею, реалізацією товарів, предметом - економічні процеси та явища, що характеризують результати діяльності підприємства, його фінансовий стан і ефективність використання ресурсів. У процесі дослідження діяльності підприємства статистичний облік використовує різні вимірники - натуральні, трудові та грошові, а також спеціальні методи обробки інформації, зокрема групування даних, розрахунок відносних і середніх величин, аналіз динаміки показників. Для узагальнення інформації широко застосовуються дані оперативного

та бухгалтерського обліку.

Сутність бухгалтерського обліку полягає у відображенні господарських операцій у грошовій формі на підставі первинних документів із подальшим узагальненням інформації в системі бухгалтерських рахунків. Раціональна організація бухгалтерського обліку спрямована на забезпечення достовірного та повного відображення господарських процесів підприємства, що відповідає вимогам оперативного управління діяльністю та передбачає суворе дотримання встановлених правил ведення обліку.

Важливим елементом організації бухгалтерського обліку у ТОВ «Джілаб» є забезпечення документального відображення господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку, зокрема операцій, пов'язаних із рухом грошових коштів, розрахунками з контрагентами, нарахуванням та перерахуванням податків, відрахувань від прибутку та інших обов'язкових платежів до державного бюджету.

Для оформлення господарських операцій у діяльності підприємства використовуються первинні облікові документи, які підтверджують факт здійснення господарських операцій та є підставою для їх відображення в бухгалтерському обліку. При цьому ТОВ «Джілаб» застосовує затвержені у встановленому порядку типові та уніфіковані форми первинної облікової документації, дотримуючись встановлених вимог щодо їх оформлення та обробки. Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться бухгалтерією в обов'язковому порядку. Організаційна структура бухгалтерії визначається наказом «Про організацію бухгалтерського обліку на підприємстві» №3 від 01.02.2022 р. та особливостями діяльності ТОВ «Джілаб» (рис.3.1).

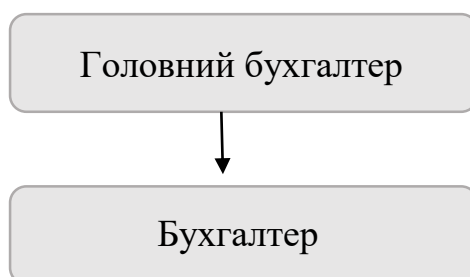

Рис 3.1 - Структура бухгалтерії ТОВ «Джілаб»*

*складено за даними наказу про облікову політику ТОВ «Джілаб»

Наказом «Про облікову політику ТОВ «Джілаб» № 2 від 01.02.2022 р. регламентуються обов'язки працівників бухгалтерії. Зокрема, до обов'язків головного бухгалтера належить організація та контроль ведення бухгалтерського обліку, здача фінансової звітності, сплата податків до бюджету. Натомість обов'язками бухгалтера є ведення первинного обліку проведення інвентаризації, виписка розрахунків на оплату покупцям, перевірка взаєморозрахунків з контрагентами, виписка документів на продаж та оприбуткування накладних від постачальників.

В ТОВ «Джілаб» бухгалтерський облік ведеться з використанням автоматизованої форми обліку. Це забезпечує своєчасність обробки інформації, підвищення точності розрахунків та ефективність облікового процесу (рис 3.2).

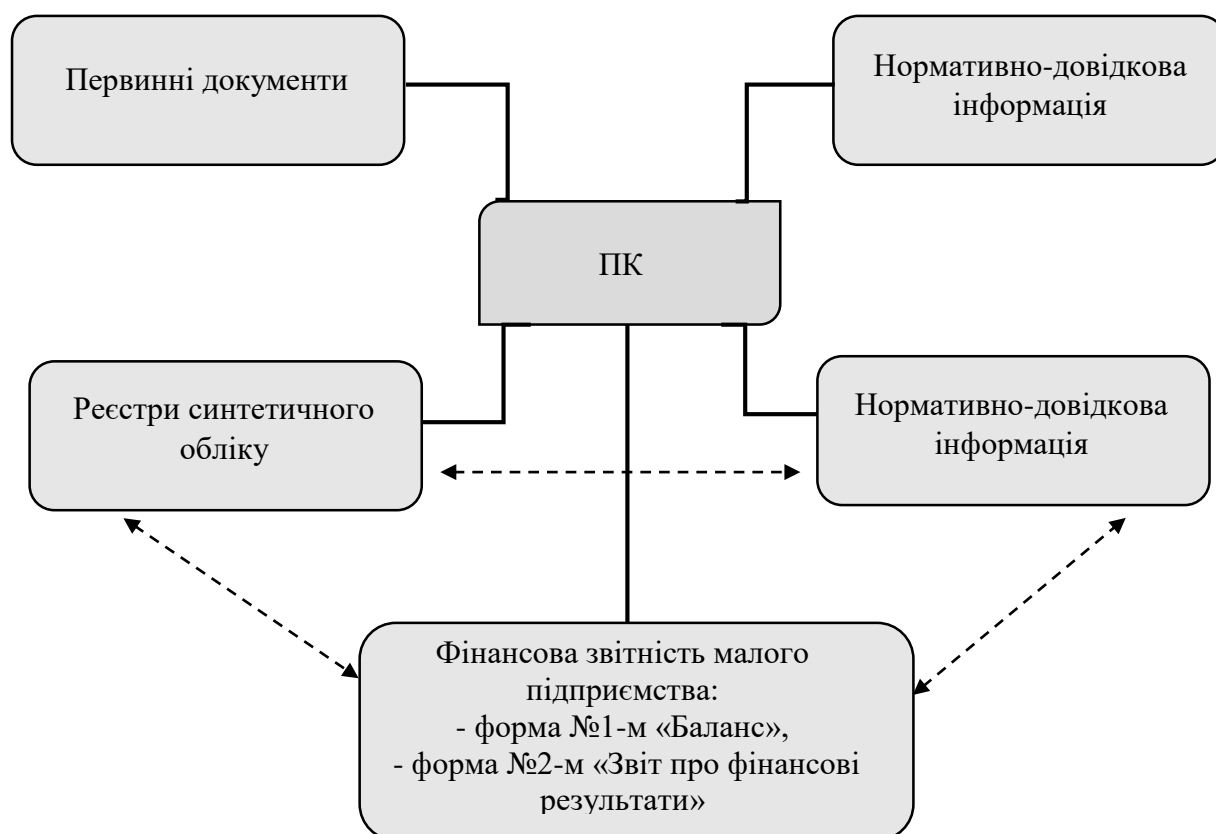

Рис 3.2 - Схема автоматизованої форми обліку ТОВ «Джілаб»*

*складено за даними наказу про облікову політику ТОВ «Джілаб»

Для ведення обліку використовуються спеціалізовані програмні продукти - BAS Бухгалтерія, М.Е.Дос, Електронний кабінет платника податку. Застосування цих

програм дає змогу автоматизувати процеси обліку, формування реєстрів бухгалтерського обліку та складання фінансової та податкової звітності.

Автоматизована форма бухгалтерського обліку передбачає обробку первинних документів із подальшим відображенням господарських операцій у відповідних електронних реєстрах, формуванням оборотно-сальдових відомостей та фінансової звітності.

Завершальним етапом організації бухгалтерського обліку на підприємстві є складання та подання звітності. Підприємство подає фінансову та податкову звітність відповідно до вимог чинного законодавства України.

Фінансова звітність ТОВ «Джілаб» складається у скороченій формі та включає основні форми, зокрема: 1-м «Баланс» (подається у встановлені законодавством строки до 28 лютого поточного року), Декларація з податку на прибуток (подається разом із Балансом до 28 лютого поточного року)

Податкова звітність включає в себе: Декларація з ПДВ (подається до контролюючих органів що місяця 20 календарних днів, що настають за останнім днем звітного місяця), Об'єднана звітність з ПДФО та ЄСВ (подається до контролюючих органів що місяця 20 календарних днів, що настають за останнім днем звітного місяця), Декларація акцизного податку (подається до контролюючих органів що місяця 20 календарних днів, що настають за останнім днем звітного місяця).

Таким чином, система звітності ТОВ «Джілаб» охоплює всі необхідні напрями інформаційного забезпечення та відповідає вимогам чинного законодавства.

3.2. Облік розрахунків з постачальниками у ТОВ «Джілаб»

Організація обліку розрахунків з постачальниками на ТОВ «Джілаб» побудована відповідно до вимог чинного законодавства України та безпосередньо залежить від умов укладених господарських договорів та характеру взаємовідносин із контрагентами. Ведення цієї ділянки обліку спрямоване на забезпечення контролю за своєчасністю та повнотою розрахунків, а також на формування до-

стовірної інформації для управління грошовими потоками підприємства. Облік зобов'язань, що виникають перед постачальниками, ведеться на підприємстві згідно з вимогами НП(С)БО 11 «Зобов'язання», згідно з яким заборгованість визнається у момент, коли підприємство отримує товари, роботи або послуги, незалежно від дати їх фактичної оплати.

Особливістю господарської діяльності ТОВ «Джілаб» є те, що більшість основних постачальників є іноземними компаніями. Основними іноземними постачальниками ТОВ «Джілаб» є:

- MONTELVINI S.R.L., яка постачає ігристі вина та вина газовані в кегах;
- SAN MARTINO VINI SRL, що забезпечує газоване вино в кегах;
- SBEG BONA SRL - газовану воду;
- UNDONE GmbH - безалкогольні напої;
- MASCHIO BENIAMINO SRL - джин і ром;
- Schloss Wachenheim AG - безалкогольні ігристі вина;
- CIEMME LIQUORI SPA, яка постачає безалкогольні напої, сиропи, а також алкогольні ром, лікери та джин;
- ANTICA DISTILLERIA QUAGLIA SRL - лікери.

Оскільки більшість контрагентів ТОВ «Джілаб» є нерезидентами, правовою основою для виникнення зобов'язань є зовнішньоекономічний договір (контракт). Відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», зовнішньоекономічний договір – це домовленість двох або більше суб'єктів господарювання, щонайменше один з яких є іноземним, спрямована на встановлення, зміну або припинення їх взаємних прав та обов'язків. Облік з іноземними постачальниками (нерезидентами) регламентується НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів».

Зовнішньоекономічні контракти в ТОВ «Джілаб» укладаються у простій письмовій формі. Законодавство України також допускає укладання в електронній формі або шляхом обміну електронними повідомленнями, проте на практиці підприємство надає перевагу класичному письмовому договору, підписаному уповноваженими представниками обох сторін. Це дозволяє уникнути складно-

щів з контролюючими органами та спрощує доведення факту укладення договору в разі виникнення спорів.

В контрактах з іноземними постачальниками обов'язково визначаються наступні істотні умови :

- предмет договору – найменування, асортимент, кількість та якість товару, що постачається;
- ціна та загальна вартість контракту – фіксується в іноземній валюті (зазвичай євро або долар США) із зазначенням валюти платежу.
- базисні умови поставки (Інкотермс) – визначають момент переходу ризиків та розподіл витрат між продавцем і покупцем [47].
- умови платежів – строки, форма та порядок розрахунків (передоплата, оплата по факту, акредитив тощо).
- строк дії договору – період, протягом якого діють умови контракту.
- умови приймання-здавання товарів – порядок та документальне оформлення передачі товарів.
- санкції та рекламації – відповідальність сторін за порушення умов контракту.
- форс-мажорні обставини – перелік обставин непереборної сили, що звільняють від відповідальності.
- порядок вирішення спорів – зазначення компетентного суду або арбітражу.
- місцезнаходження, банківські та платіжні реквізити сторін.

Важливою умовою є також пункт про валюту контракту та порядок перерахунку зобов'язань в гривню для цілей бухгалтерського обліку (за офіційним курсом НБУ на дату здійснення операції). У всіх зовнішньоекономічних контрактах ТОВ «Джілаб» обов'язково зазначаються базисні умови поставки відповідно до міжнародних правил Інкотермс (чинна редакція – Incoterms 2020). Застосування Інкотермс дозволяє сторонам уникнути неоднозначного тлумачення умов поставки, що особливо важливо при співпраці з контрагентами з різних країн з відмінними правовими системами та торговими звичаями [47].

Основні терміни Інкотермс, що використовуються в контрактах ТОВ «Джілаб» [47]:

- FCA (Free Carrier / Франко-перевізник) – продавець доставляє товар, пройшовший митне очищення для експорту, до зазначеного місця (наприклад, на свій склад або в порт) та передає його перевізнику, якого наймає покупець. З цього моменту всі ризики та витрати з основного транспортування несе покупець. Цей термін застосовується для будь-якого виду транспорту .
- CIF (Cost, Insurance and Freight / Вартість, страхування та фрахт) – продавець зобов'язаний доставити товар морським транспортом у порт призначення, оплатити фрахт та забезпечити мінімальне страхування вантажу. Ризик переходу на покупця відбувається в момент завантаження товару на борт судна в порту відправлення. Застосовується виключно для морського транспорту .
- DAP (Delivered at Place / Поставка в місці) – продавець несе всі ризики та витрати до моменту доставки товару у зазначене місце в країні покупця (наприклад, на склад ТОВ «Джілаб»). Покупець відповідає лише за розвантаження та митне очищення для імпорту .
- EXW (Ex Works / Франко-завод) – мінімальне зобов'язання продавця: він надає товар на своєму складі або заводі. Покупець самостійно організовує вивезення, експортне очищення, основне транспортування та імпортне очищення. Цей термін використовується рідше через складності для покупця з експортним оформленням у країні продавця .

Етапи процесу обліку розрахунків з постачальниками у ТОВ «Джілаб» наведені на рис. 3.3.

Процес обліку розрахунків з постачальниками у ТОВ «Джілаб» можна умовно поділити на наступні послідовні етапи:

1. Укладення ЗЕД-контракту та визначення умов поставки. На початку співпраці між ТОВ «Джілаб» та іноземним постачальником підписується зовнішньоекономічний контракт (ЗЕД-контракт).

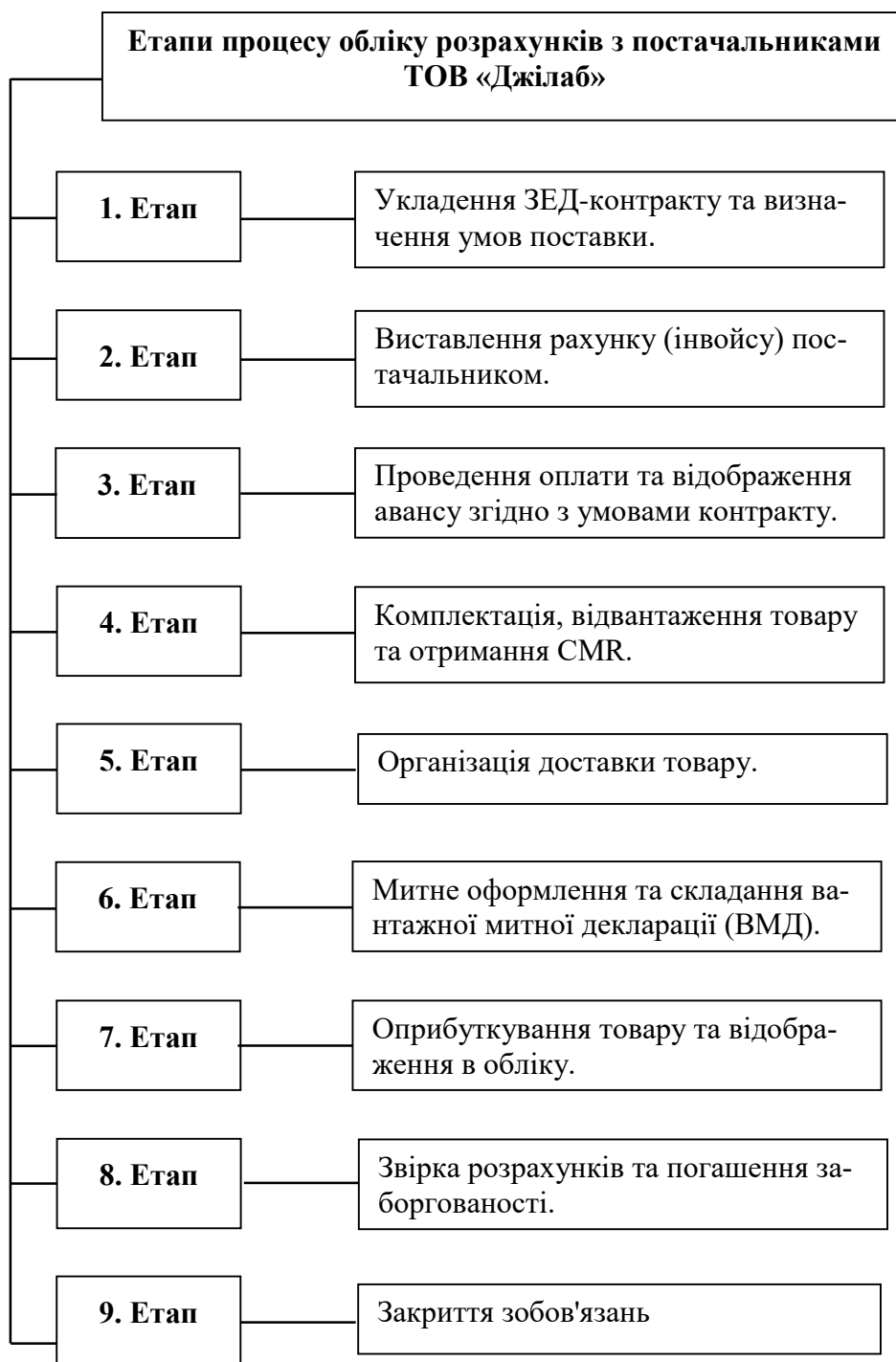

Рис. 3.3 – Процес обліку розрахунків з постачальниками ТОВ «Джілаб»*
* складено за даними [36,37]

У цьому документі сторони узгоджують всі істотні умови майбутніх поставок: найменування та асортимент товару, його вартість, валюту платежу, базисні умови поставки згідно з Інкотермс, строки та порядок оплати (передоплата, оплата по факту, часткова оплата), а також умови доставки (транспорт постачальника або силами покупця). Підписаний контракт є правовою підставою для

виникнення зобов'язань та здійснення розрахунків.

1. Виставлення рахунку (інвойсу) постачальником. Після узгодження умов або перед відвантаженням товару іноземний постачальник надсилає ТОВ «Джілаб» інвойс (рахунок-фактуру). Це основний документ для оплати, який містить найменування товару, його кількість, ціну, загальну вартість, реквізити сторін та банківські реквізити постачальника .

2. Проведення оплати та відображення авансу згідно з умовами контракту. Відповідно до підписаного ЗЕД-контракту, ТОВ «Джілаб» здійснює оплату за виставленим інвойсом. Залежно від умов договору, оплата може бути повною (100% передоплата) або частковою (наприклад, 30% авансу та 70% після відвантаження). Бухгалтерія на підставі інвойсу формує платіжне доручення, перевіряє правильність заповнення реквізитів (кореспондентський рахунок іноземного банку, SWIFT-код), після чого кошти списуються з валютного рахунку підприємства. В бухгалтерському обліку ця операція відображається як виникнення дебіторської заборгованості постачальника (аванс виданий).

3. Комплектація, відвантаження товару та отримання CMR. Після отримання оплати (або в порядку, передбаченому контрактом) постачальник запускає процес комплектації замовленого товару. Коли товар зібрано та готовий до відправки, постачальник відвантажує його на адресу ТОВ «Джілаб». Одночасно з відвантаженням постачальник надає міжнародну товарно-транспортну накладну (CMR). Цей документ підтверджує факт передання товару перевізнику та містить інформацію про вантаж, маршрут, сторони перевезення та дату відправлення.

4. Організація доставки товару. У практиці ТОВ «Джілаб» застосовуються два варіанти доставки товару від іноземного постачальника:

– доставка транспортом постачальника: товари поставляються транспортними засобами постачальника; умови такої доставки заздалегідь вказуються у ЗЕД-контракті, а її вартість, як правило, входить до загальної суми інвойсу; відповідальність за організацію перевезення в цьому випадку покладено на постачальника;

– доставка транспортом сторонньої організації: ТОВ «Джілаб» самостійно

організовує доставку товару через сторонню транспортну компанію. На постійній основі підприємство співпрацює з перевізником LIBRA LOGISTIC SRL, з яким укладено окремий договір на перевезення. У цьому випадку витрати на транспортування обліковуються окремо від вартості товарів.

5. Митне оформлення та складання вантажної митної декларації (ВМД). Після прибуття товару на митну територію України ТОВ «Джілаб» залучає брокера (уповноважену особу або компанію, яка має право на здійснення митного оформлення). Брокер готує всі необхідні документи для проходження митниці, перевіряє комплектність та правильність оформлення супровідних документів (інвойсу, CMR, контракту тощо), після чого оформлює (ВМД). ВМД є основним документом, який підтверджує легальне ввезення товару на територію України, сплату митних платежів (мита, ПДВ, акцизу) та є підставою для подальшого оприбуткування товару на складі підприємства.

6. Оприбуткування товару та відображення в обліку. На підставі ВМД, CMR та інвойсу товар приймається на склад ТОВ «Джілаб». Згідно з НП(С)БО 11 «Зобов'язання», в бухгалтерському обліку в цей момент визнається кредиторська заборгованість (якщо оплата ще не була проведена в повному обсязі) або здійснюється закриття раніше виданого авансу (якщо мала місце передплата).

7. Звірка розрахунків та погашення заборгованості. Періодично або на вимогу однієї зі сторін ТОВ «Джілаб» проводить звірку взаєморозрахунків з поставальником. Сторонами підписується Акт звірки, який підтверджує відсутність розбіжностей або наявність заборгованості. Після отримання товарів (якщо умови контракту передбачали оплату після поставки) бухгалтерія формує платіжне доручення для погашення заборгованості, що відображається в обліку як зменшення зобов'язань перед контрагентом.

8. Закриття зобов'язань. Моментом закриття зобов'язань вважається дата списання коштів з валютного рахунку ТОВ «Джілаб» (при остаточному розрахунку) або дата повного виконання умов контракту сторонами. Після цього заборгованість вважається погашеною, а розрахунки за конкретною поставкою – завершеними.

Для узагальнення інформації про розрахунки з постачальниками та підрядниками ТОВ «Джілаб» використовує рахунки, передбачені Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій (затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 (зі змінами та доповненнями)) [13]. Основним рахунком є рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» – активно-пасивний, тобто може мати як дебетове сальдо (суми передоплати, видані аванси), так і кредитове (суми заборгованості перед постачальниками за отримані, але ще не оплачені товари, роботи, послуги).

Для узагальнення інформації про розрахунки з постачальниками-резидентами ТОВ «Джілаб» застосовує субрахунок 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками». За кредитом цього субрахунку обліковується заборгованість перед українськими контрагентами за отримані товари (роботи, послуги), а за дебетом – суми її погашення, включаючи суми виданих авансів та передоплати. Усі операції на субрахунок 631 здійснюються виключно в національній валюті України – гривні, що відповідає вимогам чинного законодавства щодо ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності.

У випадках, коли підприємство здійснює попередню оплату за товари або послуги (авансові платежі), використовується субрахунок 371 «Розрахунки за виданими авансами». За дебетом цього рахунку відображаються суми перерахованих авансів постачальникам (як вітчизняним, так і іноземним), а за кредитом – їх зарахування при отриманні товару, робіт або послуг.

Оскільки діяльність ТОВ «Джілаб» передбачає співпрацю зі значною кількістю іноземних контрагентів, для обліку розрахунків з ними підприємство використовує окремий субрахунок – 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками». Це зумовлено необхідністю відокремленого контролю за зовнішньоекономічними операціями, адже вони мають суттєві особливості порівняно з розрахунками всередині країни.

Субрахунок 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками» призначений для узагальнення інформації про розрахунки з постачальниками-нерезиден-

тами за отримані від них товарно-матеріальні цінності, виконані роботи або надані послуги. За кредитом цього субрахунку відображається вартість придбаних активів у іноземних контрагентів (включаючи суми митних платежів та інших витрат, пов'язаних з імпортом), а за дебетом – суми погашення заборгованості перед ними.

Важливою особливістю обліку на субрахунку 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками» є те, що заборгованість перед іноземними постачальниками, виражена в іноземній валюті, підлягає обов'язковому перерахунку в гривні за офіційним курсом Національного банку України. Такий перерахунок здійснюється на дату здійснення господарської операції (отримання товару або оплати) та на дату балансу. Виниклі внаслідок цього курсові різниці відображаються у складі інших доходів або витрат підприємства згідно з НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів».

Кореспонденція рахунків з обліку розрахунків з постачальниками ТОВ «Джілаб» наведена в табл. 3.1

Таблиця 3.1 – Кореспонденція рахунків з обліку розрахунків з постачальниками ТОВ «Джілаб»*

Зміст господарської операції	Бухгалтерське проведення		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
За передоплатою			
1. Перераховано аванс SAN MARTINO VINI SRL за товари з валютного рахунку	371	312	206558,15
2. Надходження товарів від SAN MARTINO VINI SRL	281	632	206558,15
3. Закриття боргу за рахунок авансу	632	371	206558,15
4. Відображено податковий кредит з ПДВ	641	377	41311,63
За повною оплатою			
1. Отримано товари від іноземного MONTELVINI S.R.L	281	632	1849256,34
2. Погашено заборгованість перед MONTELVINI S.R.L з валютного рахунку	632	312	1849256,34
3. Відображено податковий кредит з ПДВ	641	377	369851,27
Часткова оплата			
1. Перерахування авансу в розмірі 30% вартості товарів CIEMME LIQUORI SPA	371	312	97062
2. Отримання товару на повну суму інвойсу	281	632	323540
3. Доплата за товар 70% вартості товарів	371	312	226478
4. Відображено податковий кредит з ПДВ	641	377	64708
5. Закриття боргу за рахунок авансу	632	371	323540

*складено на підставі первинних документів підприємства

ТОВ «Джілаб» для ведення бухгалтерського обліку використовує автоматизовану форму обліку із застосуванням спеціалізованого програмного забезпечення. В умовах автоматизації облікового процесу паперові журнали-ордери та відомості трансформуються в електронні облікові регістри, які при необхідності роздруковуються у вигляді машинограм, що містять узагальнену та деталізовану інформацію про господарські операції.

Для узагальнення інформації за рахунком 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» (включаючи субрахунки 631 «» та 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками») використовується оборотно-сальдова відомість Інформація про стан розрахунків з постачальниками відображається у фінансовій звітності підприємства. Відповідно до вимог НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» у ТОВ «Джілаб» інформація про розрахунки з постачальниками відображається у формі №1-м Баланс (Фінансова звітність малого підприємства) в пасиві, у розділі III «Поточні зобов'язання і забезпечення», а саме [10]:

- рядок 1615 «Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги» – у цьому рядку відображається сума заборгованості ТОВ «Джілаб» перед постачальниками та підрядниками за отримані, але ще не оплачені товари, роботи, послуги. Інформація для заповнення цього рядка формується на підставі кредитового сальдо рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» (субрахунків 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками», 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками») станом на звітну дату;
- якщо на звітну дату ТОВ «ДЖІЛАБ» має суми перерахованих авансів постачальникам, то вони відображаються в активі форми №1-м Баланс, у розділі II «Оборотні активи» у рядку 1130 «Дебіторська заборгованість за виданими авансами» – заповнюється на підставі дебетового сальдо субрахунку 371 «Розрахунки за виданими авансами» .

Таким чином, дані бухгалтерського обліку за рахунками 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», 371 «Розрахунки за виданими авансами» є джерелом для формування показників фінансової звітності, що забезпечує достовірне та повне інформування зацікавлених користувачів про стан розрахункових відносин ТОВ «Джілаб» з постачальниками.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У даній кваліфікаційній роботі були розглянуті питання обліку та аналізу розрахунків з постачальниками на прикладі ТОВ «Джілаб».

В першому розділі роботи розглянуто економічну сутність обліку розрахунків з постачальниками: висвітлено нормативно-правову базу та завдання обліку; наведено поняття та класифікацію кредиторської заборгованості; охарактеризовано готівкові та безготівкові форми розрахунків; а також викладено методологію бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками згідно з національними стандартами. За результатами першого розділу можна зробити такі висновки:

- система нормативно-правового регулювання розрахунків з постачальниками в Україні базується на комплексі законодавчих актів, які визначають завдання обліку: своєчасне документування, контроль за дотриманням договірних умов, запобігання простроченій заборгованості та формування достовірної фінансової звітності;
- кредиторська заборгованість є багатогранною економічною категорією, що трактується одними науковцями як джерело фінансування іншими – як елемент оборотного капіталу. Її класифікація за різними ознаками: строками погашення, економічним змістом, характером виникнення, забезпеченістю та ймовірністю погашення, а також згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», є необхідною умовою для ефективного управління, аналізу та достовірного відображення у звітності;
- готівкова та безготівкова форми розрахунків мають принципові відмінності: готівкові - застосовуються переважно для дрібних операцій із фізичними особами; безготівкові - є домінуючими в розрахунках між юридичними особами, забезпечуючи прозорість, мінімізацію ризиків та можливість автоматизації обліку;
- методологія обліку розрахунків з постачальниками за національними стандартами передбачає: визнання зобов'язання в момент отримання активів (принцип нарахування), використання рахунку 63 «Розрахунки з постачальни-

ками та підрядниками» для поточних операцій або рахунку 62 «Короткострокові векселі видані» при вексельній формі, застосування типової кореспонденції рахунків залежно від форми оплати, узагальнення даних у Журналі-ордері №3 та Відомості №3.3 (або в електронних реєстрах при автоматизованій формі обліку), а також відображення у формі № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)». Недотримання вищеперелічених вимог викликає адміністративну та фінансову відповідальність.

В другому розділі роботи наведено техніко-економічну характеристику ТОВ «Джілаб», розраховані основні фінансово-економічні показники діяльності та здійснено аналіз кредиторської заборгованості ТОВ «Джілаб» за 2023-2024 рр.

Аналіз основних фінансово-економічних показників дозволив зробити висновок, що у 2024 році порівняно з 2023 р. діяльність ТОВ «Джілаб» характеризується зниженням прибутковості, уповільненням оборотності активів та певним погіршенням показників ліквідності.

У розділі також розглянуто наукові підходи до методики аналізу кредиторської заборгованості в економічній літературі. На основі опрацьованих наукових джерел було визначено основні етапи аналізу кредиторської заборгованості, а саме: аналіз складу, структури та динаміки джерел формування активів і кредиторської заборгованості; порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості; аналіз якісних показників (коефіцієнта оборотності та середнього строку погашення); оцінку впливу кредиторської заборгованості на фінансову стійкість підприємства.

За визначеними етапами було проведено аналіз кредиторської заборгованості ТОВ «Джілаб» за 2023-2024 рр. Результати аналізу динаміки та структури кредиторської заборгованості свідчать про зростання загального обсягу кредиторської заборгованості підприємства, при цьому найбільшу частку в її структурі займає заборгованість за товари, роботи та послуги. Це свідчить про активне використання підприємством комерційного кредиту у взаємовідносинах із постачальниками.

Проведений порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгова-

ності показав суттєве перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською, що забезпечує підприємству додаткове джерело фінансування оборотної діяльності, але одночасно підвищує рівень фінансових ризиків та залежності від кредиторів.

Аналіз якісного стану кредиторської заборгованості засвідчив зниження коефіцієнта її оборотності та збільшення середнього строку погашення зобов'язань, що свідчить про уповільнення обороту кредиторської заборгованості та погіршення ефективності управління розрахунками з кредиторами.

Оцінка впливу кредиторської заборгованості на фінансову стійкість підприємства показала, що протягом досліджуваного періоду ТОВ «Джілаб» перебувало у нестійкому фінансовому стані. Незважаючи на зростання власних оборотних коштів, спостерігається зниження фінансової незалежності підприємства та збільшення частки залучених коштів у структурі джерел фінансування.

Таким чином, проведений аналіз дозволив встановити, що кредиторська заборгованість відіграє важливу роль у фінансуванні діяльності ТОВ «Джілаб», проте її зростання, уповільнення оборотності та посилення залежності від залучених коштів негативно впливають на фінансову стійкість підприємства. Отримані результати свідчать про необхідність удосконалення управління кредиторською заборгованістю та підвищення ефективності контролю за розрахунками з кредиторами.

В третьому розділі було розглянуто стан та організацію бухгалтерського обліку та облік розрахунків з постачальниками у ТОВ «Джілаб». Бухгалтерський облік у ТОВ «Джілаб» ведеться відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та інших нормативно-правових актів, а також регламентується внутрішніми документами - наказами про облікову політику та про організацію бухгалтерського обліку. На підприємстві здійснюється оперативний, статистичний та бухгалтерський облік, який ведеться з використанням автоматизованої форми обліку із застосуванням спеціалізованих програмних продуктів (BAS Бухгалтерія, М.Е.Дос, Електронний кабінет платника податку). Фінансова

звітність ТОВ «Джілаб» складається у скороченій формі та включає форми №1-м «Баланс» та №2-м «Звіт про фінансові результати», та податкову звітність (декларації з ПДВ, акцизного податку та об'єднану звітність з ПДФО і ЄСВ).

Організація обліку розрахунків з постачальниками на ТОВ «Джілаб» побудована відповідно до вимог чинного законодавства України. Особливістю господарської діяльності підприємства є те, що більшість основних постачальників є іноземними компаніями, тому правовою основою для виникнення зобов'язань є зовнішньоекономічний договір (контракт). Для обліку розрахунків з постачальниками підприємство використовує субрахунок 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками», субрахунок 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками», а для обліку авансових платежів - субрахунок 371 «Розрахунки за виданими авансами». В роботі розглянуто етапи процесу обліку розрахунків з постачальниками (від укладення ЗЕД-контракту до закриття зобов'язань) та наведено кореспонденцію рахунків за різними формами оплати - передплатою, повною оплатою після отримання товарів та частковою оплатою за розрахунками з постачальниками ТОВ «Джілаб».

За результатами третього розділу можна зробити висновок, що стан обліку та організація обліку розрахунків з постачальниками на ТОВ «Джілаб» відповідає вимогам чинного законодавства, а використання автоматизованої форми обліку забезпечує своєчасність та достовірність відображення інформації про стан розрахунків з контрагентами.

На основі проведеного дослідження, з метою вдосконалення обліку та аналізу розрахунків з постачальниками на ТОВ «Джілаб», можна запропонувати наступні пропозиції:

– посилити внутрішній контроль за станом кредиторської заборгованості: враховуючи значне зростання обсягів кредиторської заборгованості та уповільнення її оборотності, доцільно запровадити регулярний (щомісячний) моніторинг строків погашення зобов'язань перед кожним постачальником, це дозволить своєчасно виявляти прострочену заборгованість, уникати штрафних санкцій та підтримувати ділову репутацію підприємства;

– проводити аналіз кредиторської заборгованості за розглянутими етапами, що дозволить своєчасно виявляти причини утворення прострочених зобов'язань, оцінювати ефективність використання комерційного кредиту постачальників та обґрунтовувати управлінські рішення щодо зміни графіків розрахунків;

– контролювати оптимальне співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості. Оскільки її аналіз виявив суттєве перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською, що підвищує фінансові ризики, підприємству рекомендується активізувати роботу зі стягнення дебіторської заборгованості через запровадження системи знижок за дострокову оплату або посилення претензійної роботи з покупцями, що дозволить збалансувати грошові потоки та знизити залежність від залучених коштів;

– удосконалити аналітичне забезпечення управління розрахунками. Для підвищення ефективності аналізу кредиторської заборгованості доцільно використовувати ВІ-системи або розширити функціонал існуючої програми BAS Бухгалтерія для автоматичного формування звітів у розрізі окремих постачальників, договорів та строків погашення. Це забезпечить керівництво оперативною інформацією для прийняття управлінських рішень в режимі реального часу;

– покращити договірну роботу з іноземними постачальниками. Враховуючи значну частку імпорتنих операцій, рекомендується при укладанні зовнішньоекономічних контрактів більш ретельно аналізувати базисні умови поставки (Інкотермс) та обирати ті, які мінімізують ризики для покупця (наприклад, DAP замість EXW або FCA). Також доцільно передбачати в контрактах гнучкі умови оплати (наприклад, поєднання часткової передоплати з оплатою після отримання товару), що дозволить зменшити відволікання коштів з обороту;

– підвищення кваліфікації облікового персоналу: оскільки облік зовнішньоекономічних операцій має складну специфіку (курсові різниці, митне оформлення, ПДВ при імпорті), доцільно проводити регулярне навчання бухгалтерів щодо змін податкового та валютного законодавства, а також щодо особливостей

застосування міжнародних правил Інкотермс. Це зменшить ризик помилок при оподаткуванні та відображенні операцій в обліку;

– запровадити практику регулярної звірки розрахунків з постачальниками. Незважаючи на наявність електронного документообігу, рекомендується проводити звірку взаєморозрахунків з ключовими постачальниками не рідше одного разу на квартал з оформленням актів звірки. Це дозволить своєчасно виявляти розбіжності в обліку та уникати виникнення невизнаних сум заборгованості.

Реалізація запропонованих заходів сприятиме покращенню організації обліку розрахунків з постачальниками у ТОВ «Джілаб», підвищенню ефективності управління кредиторською заборгованістю, зміцненню фінансової стійкості ТОВ «Джілаб» та забезпеченню достовірності обліково-аналітичної інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. 92 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 03.02.2026)
2. Про обіг векселів в Україні: Закон України від 05.04.2001 № 2374-III (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2374-14/comp> (дата звернення: 05.03.2026).
3. Про платіжні послуги: Закон України № 1591-IX від 01.08.2022 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2374-14/ed20231231> (дата звернення: 05.03.2026).
4. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15> (дата звернення: 05.03.2026).
5. Господарський кодекс України № 4196-IX (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (вже недейсний) (дата звернення: 05.03.2026).
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.84 № 8073-X (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8073-10#Text> (дата звернення: 06.03.2026).
7. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 06.02.2026) (дата звернення: 06.02.2026).
8. Цивільний кодекс України від 16.01.03 р. № 435-IV (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 05.03.2026).
9. Женевська вексельна конвенція 1930 року (Уніфікований закон про переказні векселі та прості векселі). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_009#Text (дата звернення: 05.03.2026).

10. Загальні вимоги до фінансової звітності: НП(С)БО 1 № 73 від 07.02.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#n17> (дата звернення: 05.03.2026).

11. Консолідована фінансова звітність: НП(С)БО 2 № 628 від 27.06.2013 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13#Text> (дата звернення: 06.03.2026).

12. Зобов'язання: НП(С)БО 11 № 20 від 31.01.2000 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text> (дата звернення: 06.03.2026).

13. Витрати: НП(С)БО 16 № 318 від 31.12.1999 № 318 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00/ed19991231> (дата звернення: 07.03.2026).

13. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій № 291, затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text> (дата звернення: 04.03.2026).

14. Про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг: інструкція № 163, затв. постановою Правління НБУ від 29.07.2022 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text> (дата звернення: 04.03.2026).

15. Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: інструкція № 291, затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 05.03.2026).

16. Методичні рекомендації № 356, затв. наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2000 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0356201-00> (дата звернення: 06.03.2026).

17. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затв. постановою Правління НБУ від 29.12.2017 № 148 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text> (дата звернення: 06.03.2026).

18. Положення про порядок здійснення операцій з векселями в національній валюті на території України, затв. постановою Правління НБУ від 19.12.2002 № 508 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0174-03#Text> (дата звернення: 05.03.2026).

19. Антонюк О.П., Ступницька Т.М., Купріна Н.М. Економічний аналіз: практикум: навч. посіб. 3-тє вид., Львів: Магнолія 2006, 2015. 326 с.

20. Білуха М.Т. Бухгалтерський облік в Україні: теорія, методологія, компетенція: монографія. Київ, 2016. 187-189 с.

21. Бланк І.О. Фінансовий менеджмент: підручник. К.: Ніка-Центр, 2012. 656 с.

22. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. 7-ме вид., доп. і перероб. Житомир: Рута, 2006. 832 с.

23. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: монографія. К.: Центр учбової літератури, 2019. 276 с.

24. Дропа Я.Б. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2023. 238 с.

25. Крупка Я.Д. Фінансовий облік: підручник. 5-те вид., Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 461 с.

26. Нідлз Б., Андерсон Х., Колдуелл Д. Принципи бухгалтерського обліку / пер. з англ. К.: Основи, 1999. 896 с.

27. Петрик О.А. Аудит: методологія і організація: монографія. К.: КНЕУ, 2003. 260 с.

28. Пушкар М.С. Креативний облік (створення інформації для менеджерів): монографія. Тернопіль: Карт-бланш, 2005. 334 с.

29. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. 4-те вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2009. 578 с.

- 30.Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник. К.: Алерта, 2011. 976 с.
- 31.Хендріксен Е.С., Ван Бреда М.Ф. Теорія бухгалтерського обліку / пер. з англ. К.: Основи, 2002. 890 с.
- 32.Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. 5-те вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2016. 423 с.
- 33.Драбаніч А.В. Кредиторська заборгованість: поняття, сутність та відображення в бухгалтерському обліку // Молодий вчений. 2017. № 5 (45). С. 609–612.
- 34.Жердева Л.І. Аналіз кредиторської заборгованості в рамках управління зобов'язаннями // Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету ім. Василя Стуса. 2016. Т. 1. № 8. С. 234–237.
- 35.Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Цифровізація підприємств: сучасні підходи та перспективи розвитку // Економіка та держава. 2020. № 5. С. 4–9.
- 36.Кусик Н.Л., Шатковська М.С. Управління кредиторською заборгованістю підприємства: обліково-аналітичний аспект // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Економіка і менеджмент. 2017. Вип. 12. С. 38–42.
- 37.Ловінська Л.Г., Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення // Фінанси України. 2017. № 9. С. 7–28.
- 38.Савченко А.М., Коротаєва І.Р. Аналіз кредиторської заборгованості на прикладі підприємства ПАТ «Монделіс Україна» // Modern Economics. 2019. № 18. С. 174–180.
- 39.Суханова В.М. Сучасні аспекти аналізу кредиторської заборгованості підприємства в системі управління фінансовою стійкістю // Збірник наукових праць молодих учених, аспірантів та студентів / Одес. нац. технологіч. університет. Одеса: ОНТУ, 2026. 2-3 С.
- 40.Томчук О.Ф. Аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства // Науковий вісник ЛНУВМБТ ім. С.З. Гжицького. 2016. № 2 (69). С. 160–164.

41. Михайлик О.М. Використання економіко-математичних моделей у фінансовому аналізі підприємства // Економіка та суспільство. 2021. № 25. С. 489–495.

42. Шарапа О.М. Особливості економічного аналізу кредиторської заборгованості підприємства // Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2016. Вип. 6. С. 91–101.

43. Шкріба К.В., Саф'яник О.М., Воронко О.С. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства // Ефективна економіка. 2020. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/150.pdf (дата звернення: 20.03.2026).

44. Sukhanova V., Voiko Ya., Analysis of the enterprise accounts payable: problems and prospects for improvement // Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді: матеріали VIII всеукр. студ. наук.-практ.ї конф., м. Одеса, 16-17 квітня 2026р. / Одеський національний технологічний університет, Одеса, 2026. С. 578-581

45. Аналіз кредиторської заборгованості. *RBC Group*: [веб-сайт]. URL: <https://www.rbcgrp.com/ua/biznes-analitika/analiz-kreditorskoj-zaborgovanosti/> (дата звернення: 20.03.2026).

46. Верховна Рада України: [Веб-сайт]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 05.02.2026 р.)

47. Incoterms EXW – умови поставки. *Global Unity Logistic*: [веб-сайт]. URL: <https://gul.in.ua/ua/incoterms-exw/> (дата звернення: 07.05.2026).

Додаток А

Апробація результатів наукового дослідження кваліфікаційної роботи на науковому колоквіумі кафедри фінансів, обліку та аудиту «Дослідження сучасних аспектів та інструментів: фінансів, банкінгу, фінансового обліку, аналізу та аудиту в системі управління діяльністю суб'єктів національної економіки»

Витяг

з протоколу № 12

засідання кафедри фінансів, обліку та аудиту

від 23.04.2026р.

Голова засідання кафедри: в.о. завідувача кафедри фінансів, обліку та аудиту проф.Мельник Ю.М.

БУЛИ ПРИСУТНІМИ: професори: Іванченкова Л.В, НемченкоВ.В.; доценти: Антонюк О.П., БаранюкХ.О. (докторант), Васьковська К.О., Євтушевська О.О., МарковаТ.Д., Скляр Л.Б., Ступницька Т.М., Тарасова О.В.; старші викладачі та асистенти: Пчелянська Г.Б., Гребейникова Н.А.; ст. лаборант: Золотухіна С.А.

СЛУХАЛИ: в.о. завідувача кафедри фінансів, обліку та аудиту проф. Мельника Ю.М. про результати наукового колоквіуму: «Дослідження сучасних аспектів та інструментів: фінансів, банкінгу, фінансового обліку, аналізу та аудиту в системі управління діяльністю суб'єктів національної економіки», який проводився 17 квітня 2026 року в рамках наукової школи «Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів» кафедри фінансів, обліку та аудиту Одеського національного технологічного університету.

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити результати наукового колоквіуму «Дослідження сучасних аспектів та інструментів: фінансів, банкінгу, фінансового обліку, аналізу та аудиту в системі управління діяльністю суб'єктів національної економіки» з напряму наукової школи кафедри фінансів, обліку та аудиту «Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів», який проводився 17.04.2026 р.

2. Здобувачам вищої освіти СВО «Бакалавр» та СВО «Магістр» спеціальностей 071(D1) «Облік і оподаткування», ОПП «Облік і аудит» та 072 (D2) «Фінанси, банківська права, страхування та фондовий ринок», ОПП «Фінанси, банківська права, страхування та фондовий ринок», докторантам та аспірантам, які підготували доповіді на науковий колоквіум 17.04.2026р. в рамках дослідження за темами КРМ, КРБ та дисертацій, що виконуються відповідно до затверджених тем на підставі наказів ОНТУ, надати апробацію наукових досліджень, а саме:

2.48. Здобувачці СВО «Бакалавр», ННІЕУіБ ім. Г.Е. Вейнштейна спеціальності 071 «Облік і оподаткування», ОПП «Облік і аудит» Сухановій В.М., тема доповіді: «ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ЯК ЗАСІБ ЗМІЦЕННЯ РОЗРАХУНКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПІДПРИЄМСТВА», науковий керівник – к.е.н., доц. Ступницька Т.М.

В.о. завідувача кафедри фінансів,
обліку та аудиту, д.е.н., проф.
В.о. секретаря

/ПІДПИСАНО/
/ПІДПИСАНО/

Юрій МЕЛЬНИК
Світлана ЗОЛОТУХІНА